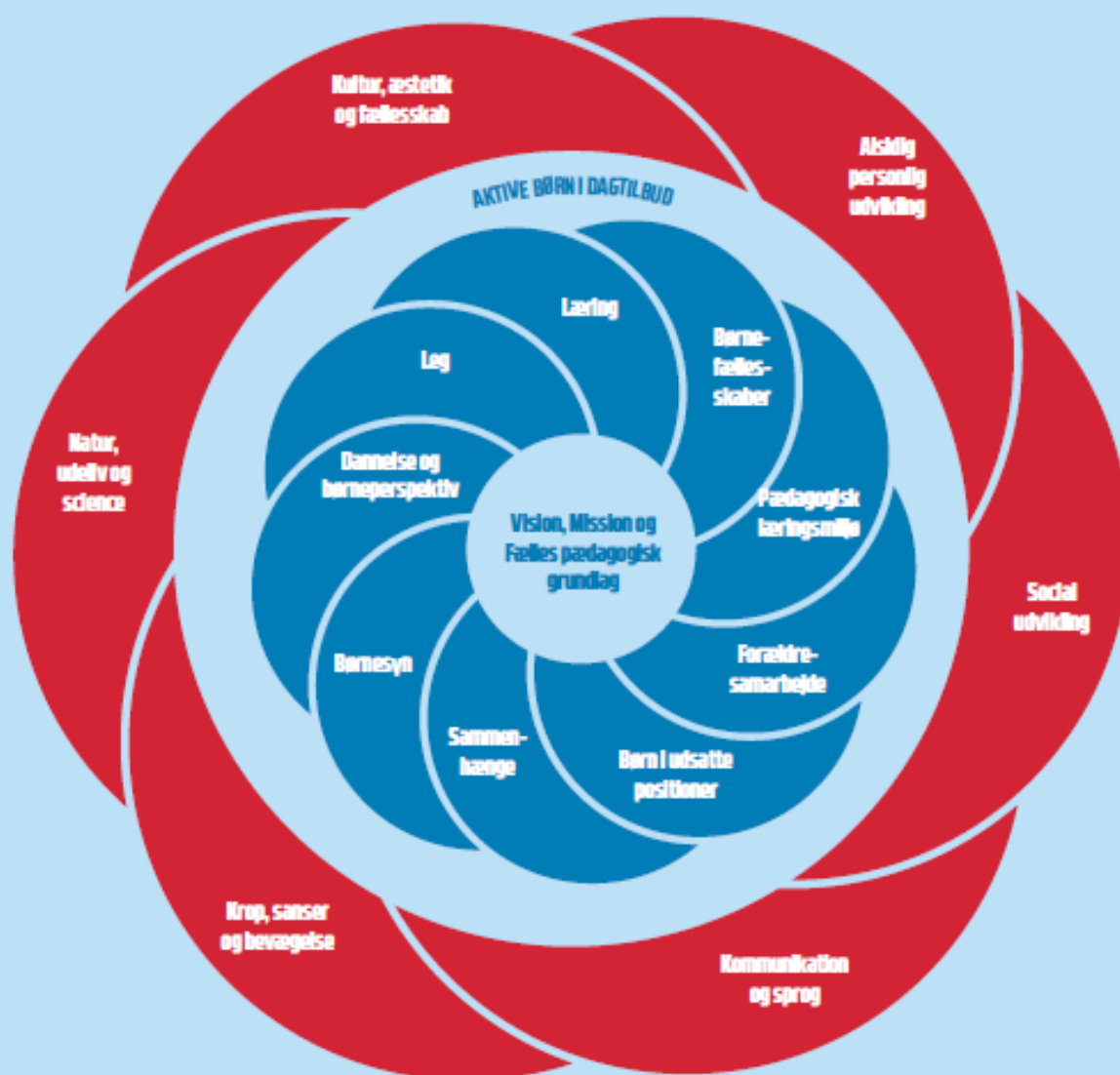

Pædagogisk læreplan for Rantzausminde selvejede Børnehave & Vuggeri 2026-2028

Svendborg
Kommune

Den lovgivningsmæssige ramme

Den lovgivningsmæssige ramme for arbejdet med den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og Børne- og socialministeriets publikation [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#), 2018. Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i det pædagogiske grundlag fra ministeriets publikation.

Svendborg Kommunes dagtilbud

Børne-, Unge- og Uddannelsesudvalget og Kommunalbestyrelsen har i 2024 vedtaget en ny børne- og ungepolitik. Politikken indeholder et fælles børne- og ungesyn og et værdisæt, som er retningsgivende for de voksne omkring børn og unge: Anerkendelse, indflydelse, positive forventninger og nysgerrighed.

På dagtilbudsområdet er "Vision, Mission og Fælles Pædagogisk grundlag" med til at omsætte den nye børne- og ungepolitik, og indeholder den fælles klangbund:

"Her kan børn skabe sig" skaber stof til eftertanke og lægger op til dialog.

"En barndom i bevægelse" er et centralt begreb i visionen, og rummer flere betydninger. For det første at barndommen ses som en enestående tid i ethvert menneskes liv og at barndommen har en særlig værdi i sig selv. For det andet at bevægelse både forstås fysisk, følelsesmæssigt og sanseligt.

I 2024 er der på dagtilbudsområdet igangsat "Fælles faglig retning" for at styrke arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer med deltagelsesmuligheder for alle børn.

Rantzausminde Børnehave & Vuggeri

Rantzausminde Børnehave & Vuggeri har stolte og gamle traditioner som et selvejende dagtilbud. Vores dagtilbud har rødder tilbage fra 1968.

Vi har følgende værdier:

- Livsglæde
- Fællesskab
- Nærværende omsorg
- Faglighed

Rantzausminde Børnehave & Vuggeri er et dagtilbud der altid er i bevægelse.... Rammen er et åbent dynamisk og fagligt miljø, hvor der skabes mulighed for, at det enkelte barn kan udvikle sig i fællesskabet med andre børn og voksne.

Samværet hos os bygger på en anerkendende tilgang til hinanden, hvor den enkelte opnår alsidig udvikling, personlig dannelse og tilegner sig viden og færdigheder. Fundamentet er trivsel og livsglæde og den enkeltes lyst til fordybelse leg og læring.

Vi er et alsidigt dagtilbud, dog er udeliv, natur, bevægelse og leg særlige læringsrammer i vores virke.

Vi prioriterer en høj andel af uddannede medarbejdere, idet fagpersonale er en grundsten i den høje kvalitet vi ønsker at have. En høj faglig og systematisk tilgang i både mødeøjeblikke, pædagogik, struktur, planlægning, udførsel, refleksion samt samarbejde er af stor betydning for kvaliteten.

Som selvejende dagtilbud er vi en del af det selvejende netværk Fyrtårnet. Det består af tre selvejende dagtilbud, som hver især er selvstændige juridiske enheder. Selvejende dagtilbud er den driftsform der sikrer forældre størst mulig indflydelse deres barns dagtilbud. Historisk set har selvejende dagtilbud en høj grad af ejerskab og engagement indbygget i vores særlige form for at drive dagtilbud for både medarbejdere og familier.

Det enkelte selvejende dagtilbud har egen bestyrelse efter gældende vedtægter. Bestyrelsen er ansvarlig for værdigrundlag, pædagogik, økonomi og de er arbejdsgivere for personalet.

Hver dagtilbud har egen partnerskabsaftale med Svendborg kommune. Fyrtårnet har en netværksaftale, som beskriver rammen om samarbejdet på tværs i netværket.

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

De fem elementer fra det pædagogiske grundlag:

- Børnesyn
- Dannelse og børneperspektiv
- Leg
- Læring
- Børnefællesskaber

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 15

Hvordan kommer de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag til udtryk hos os og bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene?

Børnesyn:

At være barn har værdi i sig selv. Barndommen er ikke blot noget der skal overstås på vej mod noget andet, men leves lige her og nu.

Dannelse og børneperspektiv:

Børn skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelses proces og demokratisk forståelse. Dannelse, ligeværd og demokrati skal medtænkes i det daglige pædagogiske arbejde så børnene oplever at have indflydelse på udformningen af dagligdagen og aktiviteten uanset baggrund, køn, alder og kultur.

Leg:

At lege er en særlig vigtig del af børns liv og af vores faglighed. Vi ved at legen har et kæmpe udviklingspotentiale og at fantasi og nysgerrighed udvikles i legen. I legen skabes store og små fællesskaber og her afprøves roller og samspil. *At lege på livet løs* (både med de voksne, ved siden af de voksne og uden de voksne) er vigtig både for læring og udvikling men også for livsglæde.

Legen næres af vores nærværende omsorg og faglighed. Når voksne har kendskab til det enkelte barn og samtidig er nærværende og tilpas deltagende i legen, så skabes en særlig omsorg for legens udvikling og ikke mindst barnets udvikling. Legen er en helt særlig indgangsvinkel til en stærkere relation både i barn til voksen relation og barn til barn relation.

Læring:

Vores læringsforståelse bygger på en meget bred tilgang. Læring sker hele tiden gennem leg, daglige gøremål, relationer, aktiviteter, udforskning, fælles nysgerrighed og optagethed. De pædagogiske læringsmiljøer handler om at fremme børns kropslige, følelsesmæssige, sociale og kognitive udvikling og forståelse. Vi bygger vores virke op omkring at naturen rummer et særligt potentiale for børns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Et fundament for dette er også kropslige forståelse og sansemotoriske/motoriske færdigheder. Således er vi et alsidigt børnehus men natur, udeliv, bevægelse og leg er særlige og højt prioriterede indgangsvinkler til pædagogiske læringsmiljøer.

Børnefællesskaber:

For os hænger børnefællesskab sammen med livsglæde, nærværende omsorg og forudsætter faglighed, der skaber rammer og tilhørsforhold, som giver mulighed for, at alle får en plads i fællesskabet - såvel som fællesskabet giver plads til alle. Vi fordrer mangfoldige fællesskaber gennem rummelighed og nysgerrighed. Vi er opmærksomme på, at fællesskab er i mange former og størrelser og vi arbejder bevidst på at skabe stærkere bånd fra den enkelte til både små og store fællesskaber. Vi har fokus på, at børns forudsætninger for deltagelse er forskellige og kan se forskellige ud samt at alle har en værdifuld plads i fællesskabet.

At være i et fællesskab giver glæden ved at høre til, opleve sammen og deltage i noget der er større end en selv. Over tid udvikles der følelsesmæssige forbindelser, samhørighed og tryghed. Vi ønsker at styrke følelsen af et "vi" gennem de betydningsfulde rammer der gives i leg, musikalitet, bevægelse samt natur og udeliv.

Pædagogisk læringsmiljø

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Hvordan skaber vi hele dagen et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes?

Vuggeriet:

I vuggeriet er vores ambition at skabe læringsmiljøer, hvor alle børn kan være med, hvor alle børn er en betydningsfuld del af fællesskabet, og hvor alle børn kan lykkes.

Det er i fællesskabet, hvor det enkelte barn - i relationen og i samspillet med de andre børn og vi som pædagoger - gør sig erfaringer om sig selv, om andre og om alt det, der er omkring dem.

I vores arbejde med læringsmiljøer er vores fysiske rammer, vores indretning, hvordan vi planlægger, strukturerer og udfører de pædagogiske aktiviteter, samt vores pædagogiske tilgang, af stor betydning for de erfaringer som børnene gør sig.

Vores erfaring har vist os, at det er i de små grupper og mindre børnefællesskaber, at vi kan skabe læringsmiljøer, hvor børnene trives og får de bedste forudsætninger for udvikling. Således har vi en struktureret tilgang, når vi planlægger børnenes dag i Vuggeriet med udgangspunkt i, at alle børn skal være en del af en mindre gruppe, hvor tid, mulighed for fordybelse og nærvær er i fokus. Grupperne og aktiviteterne sammensættes og justeres løbende ud fra vores kendskab til det der har værdi for børnegruppen, det enkelte barns forudsætninger, børnenes alder, kompetencer og de fysiske rammer.

I vores indretning er vi bevidste om at skabe legemiljøer, hvor rammerne og forventningerne til legen er overskuelige for børnene, dette gælder ude såvel som inde. Her kan børnene undersøge og være nysgerrige og lege. I vores indretning søger vi at favne lege, der rummer forskellige elementer. Således rummer vores legemiljøer mulighed for at børnene kan konstruere, dramatisere, lege rollelege, bruge deres kroppe, bruge musikinstrumenter med mere. Her er rum for stille fordybelse såvel som mere energifyldt leg.

Vores rolle som pædagoger er til dels at støtte op om og skabe rum for de spontane børneinitierede lege, såvel som at igangsætte og facilitere aktiviteter, hvor børnene øver sig i at have fælles opmærksomhed og være sammen om noget. Vi eksperimenterer, er nysgerrige og undersøgende sammen med børnene, for derigennem at styrke deres kreativitet, fantasi og forudsætning for læring.

Eksempelvis har vi på Vuggeriets legeplads skabt rum for at legen og fortællingen om 'De Tre Bukke Bruse' kan udspille sig. En fortælling vi har læst på bog. Når vi som pædagoger igangsætter legen, skaber vi rammen om fortællingen omkring en stor træstamme, der ligger på tværs på vores legeplads. Træstammen er broen og græsset omkring er vandet, der løber under broen. Det er her, hvor trolden gemmer sig, venter og lytter efter, hvornår Bukke Bruse kommer trampende hen over broen. Det er i lege som denne, hvor børnene får en forståelse af et handlingsforløb og får oplevelsen af, at være en del af et fællesskab. Her er børnene med til at skabe en fortælling, hvor vi sammen retter vores fælles opmærksomhed. Vi som pædagoger skaber og tydeliggøre rammerne for legen, hvor fortællingens begyndelse, midte, afslutning og gentagelser er med til at skabe forudsigelighed og tydeliggøre forventningerne til børnene i legen. Barnet har en rolle i legen og gør sig sproglige erfaringer. Når trolden brøler: "Hvem er det der tramper på min bro", mens den lille bukke bruse svarer: "Det er bare mig", lærer barnet om den turtagning, som er vigtig i kommunikationen, legen og samspillet med andre. I vores dramatisering af fortællingen fordrer vi barnets evne til at være i - og regulere sig - i forskellige energiniveauer. Sådan at barnet rummer de stemningsskift der f.eks. sker fra når Bukke Bruse

tramper roligt og glad afsted over broen "tramp, tramp, tramp", til når Trolde, brølende og med en stor stemme springer frem og brøler: "NU KOMMER JEG OG ÆDER DIG", så den største Bukke Bruse må stange trolde ned i vandet for ikke at blive spist.

I en leg som denne gør børnene sig ligeledes motoriske erfaringer, når de skal kravle op på broen, gå og balancere, samt hoppe ned og stange trolde. Legen foregår på legepladsen, som hver gang skaber en genkendelig ramme og samtidig tilføjes nye sanseoplevelser alt efter vejrets skiftet og årstidernes gang. Altså vil barnets deltagelse i et læringsmiljø som dette, give barnet erfaringer og skabe rammer for barnets læring og udvikling på flere områder.

Børnehaven:

I børnehaven arbejder vi bevidst med at skabe læringsmiljøer gennem hele barnets dag. Vi har i løbet af ugen tilrettelagt en fast struktur og rutiner i faste rammer, som udmøntes af de enkelte pædagoger ud fra den aktuelle børnegruppe og dagsform. Det er vores opfattelse, at det er i den tilrettelagte hverdag, at voksne har plads og ro til initiativer og spontanitet. Ingen børn er ens, men mange trives ofte i faste rutiner. De faste rutiner er genkendelige for børnene og skaber ro og overskud til læring og udvikling. Set fra et børneperspektiv er det vigtigt at kunne vide, hvordan dagen forløber.

På de enkelte stuer har vi fokus på børneperspektivet, plads til børns initiativer, deltagelse i børne- og vokseninitierede lege og aktiviteter, samt spontane aktiviteter. Vi voksne følger børnenes initiativer og hjælper dem videre ved f.eks. at stille ting/redskaber til rådighed, ved at inspirere til videre leg eller ved at intervenere i relationer og evt. konflikter. Gennem vores struktur sikrer vi også et rum for et læringsmiljø om eftermiddagen.

Vi er bevidste om balancen mellem medarbejdere, der tilbyder aktiviteter, medarbejdere, der er til stede og er den trygge base, medarbejdere, der griber nuet samt medarbejdere, der løser praktiske opgaver. Vores lukkevagt slutter først 10 minutter efter det sidste barn er gået, hvilket sikrer, at der er tid til nærvær og omsorg for de børn, som bliver hentet til sidst.

Legens betydning for barnets udvikling kalder på en særlig opmærksomhed. Vi tilrettelægger vores dag, så der er plads til leg i dens mange forskellige former. Vi giver plads til børnenes egen "frie" leg, hvor de kan lege løs, men vi planlægger også stunder, hvor der er plads til voksenstøttet leg. Vi er opmærksomme på vores positioner inde og på legepladsen således, at vi både respekterer frihedsfølelsen men altid er tilgængelige. Nærværende voksne er vigtige for barnets tryghed og dermed frihed til at lege. Dette er især vigtigt på vores store udeareal/legeplads. Vi bruger vores udeareal/legeplads som et primært læringsmiljø, hvor der er et stort spillerum i forhold til børns egne lege. Det ligger i legens natur, at lege kan både være sjove, alvorlige, hemmelighedsfulde og tæt på grænseoverskridende, og her er det vigtigt, at vi voksne er tilgængelige og at børnene har tillid til, at de kan få og bruge vores hjælp. Udeliv skaber også gode rum for vokseninitierede lege og fælles aktiviteter som f.eks. træ-værksted aktiviteter, naturværksteder, praktiske opgaver og fællesskabslege som "Gemme" og "Hr. Løve".

Vores skov er et ganske særligt læringsmiljø. Her er stor mulighed for fordybelse med at finde dyr eller i leg. Skoven skærper børnenes sanser og opmærksomhed med første-

hånds oplevede sanseindtryk. Leg og ophold i skov og natur synes at styrke børns kognitive evner, styrke deres motorik, deres fantasi og deres legerelationer. I vores skov har en størrelse, som giver børnene mange muligheder. De kan bygge huler, gå på opdagelse, finde hemmelige steder, gemme sig lidt og være usete. Her er ro til at man kan mærke sig selv og få oplevelse af at være alene i naturen. En oplevelse, som i vores tider ikke længere er mange børn forundt. Barnet kan måske også opleve selv at føle, at det er blevet væk - og selv må finde sin vej tilbage. Heldigvis er skoven ikke større end, at man hurtigt vil blive opdaget af en voksen eller en børnehavekammerat.

Vi arbejder med en italesat opmærksomhed på læring og pædagogisk kvalitet i alle hverdagens gøremål, som f.eks. selvhjulpenhed i garderobe, at stå i kø til håndvask, at hjælpe hinanden med oprydning, at være opmærksom på, hvilket vejr og hvilket tøj man skal have på, opmærksomhed på hinanden, bordskik og madkultur mm.

Måltidet, og fællesskabet omkring det, rummer et stort potentiale i forhold til børns trivsel og udvikling. Det er et læringsrum, hvor der er fokus på små børnefællesskaber og der skabes opmærksomhed på hinanden i den gruppe, man er i. Med udgangspunkt i den aktuelle børnegruppens behov laver vi forskellige initiativer. Børnefællesskabet kan blive hjulpet på vej ved en fast bordplan, som gør det overskueligt for børnene og som skaber bedre deltagelses muligheder for alle. Frokostmåltidet kan f.eks. starte med 5 min. stilhed ved hjælp af et time-timer ur mens børnene pakker madpakker op det giver en ro der forplanter sig til mere stille og bedre snak omkring bordet under måltidet. Hvor der bl.a. fokuseret på dialog, samtale, dannelse og kultur.

Forskning samt vores egne erfaringer viser at børn trives og udvikler sig bedst i små børnefællesskaber. Vi er selvfølgelig opmærksom på at børnene også kan begå sig i større forsamlinger og fællesskaber. For at skabe størst mulig trivsel og mulighed for fordybelse skaber vi så ofte som muligt mindre grupper. Her bliver hvert enkelt barn set og den voksne har mulighed for at skabe et læringsmiljø, som er tilpasset de enkelte børn og hvor der er bedst mulig deltagelse for alle. De små grupper giver den voksne mulighed for at være tæt på barnet og styrker kendskabet og relationen. Pædagogen ved hvordan det enkelte barn trives og hvad der er zone for nærmeste udvikling (ZNU) samt hvordan barnet bedst muligt støttes vi har således mulighed for at mærke om vi skal være foran, ved siden af eller bagved barnet.

Samarbejde med forældre om børns læring

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Hvordan samarbejder vi med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring?

Fælles for både vuggestue og børnehave er at vi altid tilstræber at være i tæt dialog med forældrene. Vi ser stor værdi i samarbejdet med forældre, hvor den viden og de erfaringer som både forældre og pædagoger gør sig omkring barnet - skaber en vigtig forudsætning for en fælles forståelse af barnet, og hvordan vi bedst hjælper barnet, så det trives og udvikles.

Derfor ønsker vi os et samarbejde, hvor forældrene videregiver de oplysninger, der er vigtige for at barnet kan få en god dag hos os. Ligeledes værdsætter og bestræber vi os på, at overlevere den daglige fortælling om barnets dag til alle forældre. Vi drøfter børnenes dag, eventuelle udfordringer samt konkrete tiltag som vi i fællesskab kan tilbyde barnet så vi oplever en større trivsel, læring og udvikling hos barnet.

Det er vores ansvar som dagtilbud at facilitere og rammesætte et forældre samarbejde ud fra den enkeltes familie behov. Samarbejdet bygger på tillid, åbenhed og faglighed.

Vi holder mange samtaler, da det understøtter det gode samarbejde. Før man starter i Vuggeriet inviteres familien til en opstarts samtale. Her får forældrene mulighed for at fortælle om barnet og dets start på livet, og om alt det der kan være vigtigt for os som pædagoger at vide for, at vi sammen kan give barnet den bedste start på vuggestuelivet.

Efter 5-7 måneder i vuggeriet indbydes igen til samtale. Før man skal i børnehaven indbydes til en overgangs samtale, hvor medarbejder fra både vuggeriet og børnehaven deltager. Dette for at sikre, at den viden og de erfaringer vi har gjort os om, hvad der bedst hjælper barnet i dets trivsel, udvikling og læring, videreformidles - så barnet får de bedste forudsætninger for en god begyndelse på livet i børnehaven. Efter et par måneder i børnehaven indbydes til en samtale og når man har knapt et år tilbage i børnehaven indbydes igen til en samtale.

Ud over dette er alle forældre velkomne til at bede om en samtale. To gange årligt laver vi trivsels vurderinger og handleplaner på alle vores børn. De forældre, hvis børn vi har en opmærksomhed, bekymring eller hvis noget kalder på fælles dialog om, indbydes til samtale.

I alle samtaler tager vi afsæt i Vækstmodellen, hvor vi med udgangspunkt i det, der går rigtig godt for barnet, kommer omkring, hvor barnet har brug for ekstra støtte og fokus for at hjælpe det godt på vej. Hermed sikrer vi fortsat barnets trivsel, læring og udvikling, og styrker vores fælles indsats og samarbejde omkring barnet.

Vi prioriterer, at der til alle samtaler er flere pædagoger der deltager, idet det muliggør flere faglige perspektiver som skaber grobund for at vi kommer hele vejen omkring barnet. Samtidig oplever vi, at det styrker samarbejdet, idet forældrene bliver trygge omkring at kunne kommunikere omkring deres barn med hele personalegruppen.

Fælles for hele dagtilbuddet er en række årlige arrangementer f.eks. HYGGE-BYGGE dag, sensommerfest, julehygge mv. Til disse arrangementer oplever vi et stort fremmøde

og engagement. Disse arrangementer rummer stort potentiale for at skabe fællesskab, relationer familierne imellem og skabe grobund for legeaftaler. Ligeledes oplever vi som personale at disse arrangementer er med til at styrke relationerne til familierne og medfører at samtaler samt den faglige dialog bliver mere naturlige for alle. Samtidig får alle et større kendskab til hver enkelt familie og at alle oplever øget medejerskab og en følelse af VORES sted.

Når vi taler om børns læring er det vigtigt at have et godt forældresamarbejde, for derigennem at bygge bro mellem barnets to verdener, så barnet oplever en sammenhæng mellem hjem og dagtilbud. Det kan f.eks. være en periode, hvor der er fokus på en særlig kultur blandt børnene, som vi ønsker, at forældrene skal have kendskab til og være deltagende i derhjemme. Det er grundlæggende, at børnehaven og forældre har et tæt samarbejde for at styrke hvert enkelt barn, samt børnegruppens trivsel.

Vi har en forventning om at alle forældre bakker op om, at barnet kan fungere i sin hverdag hos os. Dette gør sig blandt andet gældende ift. at der er tøj i garderoben, så barnet kan begå sig ude i alt slags vejr og således kan deltage i de fælles udendørs aktiviteter.

Ligeledes har vi en forventning om at alle forældre støtter op omkring børnehuset ved at omtale børnehuset, børnene, de øvrige familier og medarbejder pænt i børns påhør. At man henvender sig til medarbejdere eller bestyrelsen hvis man har bekymringer eller noget man ønsker anderledes. At man har respekt for vores åbningstider og bestræbelser for at gøre det bedst muligt som kalder på, at vi alle både personale og familier har del i at gøre dette sted til det allerbedste sted for alle børn.

For det enkelte barns trivsel og for børnegruppens bedste forventer vi, at børn holdes hjemme, såfremt de ikke kan deltage (som vanligt) i hverdagens gang. Dette gør sig blandt andet gældende ved sygdom eller i andre situationer hvor barnet er utilpas.

For at vi bedst muligt kan tilrettelægge dagen, fordele vores ressourcer og skabe læringsmiljøer for alle dagen igennem, taster forældrene komme- og gåtider, samt sygdom, ferie- og fridage i AULA.

I vuggeriet er der mulighed for meget mere dialog end der er i børnehaven derfor bruges Aula i højere grad i børnehaven til at understøtte samarbejdet. Her lægger vi nyheder, små fortællinger fra hverdagen, samt billeder op. Gennem vores daglige fortællinger på Aula er vi meget opmærksomme på at viderebringe, hvilke læreplanstemaer vi arbejder med. I forbindelse med særlige forløb, begivenheder m.m., lægger vi materiale ud, som f.eks. sangtekster og rim & remser, så forældre og børn kan være sammen om noget derhjemme, som har relation til børnehaven. Dette giver ligeledes mulighed for forældrene at støtte op om barnets hverdag.

Som en del af forældresamarbejdet bliver forældrene inviteret til at deltage i forskellige initiativer, som kan være med til at understøtte børnenes trivsel, relations dannelse og fællesskab.

Vi afholder forældremøder to gange om året. Et for alle med valg til bestyrelse og mulighed for dialog om vores pædagogiske retning. Og et som afholdes stuevis, hvor man

kan komme lidt tættere på den enkelte børnegrupper behov og udvikling. Forældremøderne indeholder forskellige praktiske emner, men er samtidig også en mulighed for at samarbejde med forældrene om, hvordan de kan hjælpe med at skabe læring for deres børn i dagligdagen. Det har f.eks. stor betydning, at barnets garderobe er udstyret med passende og nok tøj, samt at garderoben hver morgen er ordnet og klar. På den måde kan børnene lettere selv finde deres tøj og dermed øve sig i selvhjulpenhed. På forældremøderne har personale og forældregruppe en helt særlig mulighed for at skabe grundlag for den åbenhed, hjælpsomhed og ærlighed, som er grundstenene i et velfungerende samarbejde.

Vi holder med jævne mellemrum fælles forældremøder for hele dagtilbuddet, med særlige temaer og evt. indbudte gæster, som har en særlig viden om børns udvikling.

Børn i udsatte positioner

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Hvordan skaber vi et pædagogisk læringsmiljø, der tager højde for og involverer børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes?

I Svendborg Kommunes kommunale og selvejende dagtilbud er FOKUS betegnelsen for trivselsvurderinger af alle 0-6årige børn, som foretages af de pædagogiske medarbejdere.

Når alle børn systematisk bliver trivselsvurderet, får vi øje på, hvis et barn er i begyndende mistrivsel. Dette giver os mulighed for tidligere at give børn den nødvendige og mest hensigtsmæssige indsats i et tæt samarbejde med forældrene.

Kernen i vores arbejde med børn i udsatte positioner:

- Vi sætter tidligt ind, når der er ubalance i trivslen og arbejder i zonen for nærmeste udvikling
- Forældre er barnets vigtigste ressource, som vi aktivt samarbejder med.
- Vi har en høj faglighed og alle sætter børn i udsatte positioner i et særligt kærligt lys.
- Når det er nødvendigt for barnets trivsel og læring udvider vi samarbejdet med PPR konsulenter, sundhedsplejerske mv.
- Vi justerer det pædagogiske læringsmiljø efter det enkelte barn og den konkrete børnegruppe
- Vi arbejder ofte i mindre børnegrupper for at skabe trygge, pædagogiske og mangfoldige læringsmiljøer

Sammenhæng til børnehaveklassen

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Hvordan tilrettelægger vi vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen?

I Svendborg Kommune begynder de kommende skolebørn i forårssfo 1. april. Børnehaven og skolen arbejder tæt sammen om at børnene får en god overgang til forårsSFO og efterfølgende bro til skolen. ForårsSFO arbejder videre med temaerne i den styrkede pædagogiske læreplan.

Særligt for de ældste børn er, at de nu mestre de fleste aktiviteter i børnehaven, så derfor har vi især fokus på at tage på ture ud af huset samt udeliv. Disse ture ser vi som et aktivt læringsmiljø som har til formål at øge og styrke børnenes sociale kompetencer, deres robusthed og derved styrke deres oplevelser af at mestre og være i stand til at indgå og gennemfører udfordringer. Vi oplever ofte at en ny kontekst giver nye mulighed for interesser og fællesskaber. De forskellige ture har forskellige fokus og tilpasses altid efter den enkelte børnegruppe.

Af faste ture kan nævnes:

Koloni med en overnatning: Her er målet at skabe en fællesskabsoplevelse, personlig udvikling, tid til nærvær og fordybelse, samt naturoplevelser.

På tur til Bregninge Kirketårn, hvor alle trappetrinene skal overvindes og samtidig skal der lidt mod til, for at komme det sidste stykke op og endelig nyde udsigten.

Gåtur over Svendborgsund Broen - en helt særlig oplevelse, som kræver udholdenhed, koncentration og lidt mod. Det giver oplevelse af at være lille i det store og en del af noget større.

Tur til Thurø rev eller lignende naturoplevelse: En kæmpe naturoplevelse, men også en social forankret tur. Børnene skal kunne være på en heldags tur i vejr og vind – det kræver personlige kompetencer.

Af faste aktiviteter kan nævnes:

Børnene introduceres til forskellige spil og lege, som udfordrer deres kognitive udvikling. Det er f.eks spil som Kalaha og Uno, rollelege som udfordrer og tilpasses til deres niveau

Der introduceres højtlesning af kapitelbog med elementer af dialogisk læsning, således, at alle børn får de bedste muligheder for at forstå bogen og være deltagende. Vi øver i at deltage i større fællesskaber, hvor det at lytte bliver vigtigere, og at man kan holde på sig selv og afvente tur, samt koncentrere sig i en mere kompleks sammenhæng.

Herudover aktiviteter, der i høj grad giver mulighed for fælles fordybelse og samarbejde. Det kan være at sylte rødbeder på bålet, at lege fælleslege i den store gruppe som f.eks. "sten, saks, papir", kreaprojekter over en længere periode samt længere ture ud i naturen.

Tiden som de ældste børn er en særlig tid for børnene, som undervejs i denne periode bliver bevidste om, at deres liv bliver forandret og de skal videre til noget nyt og anderledes. Vi forsøger som voksne i samarbejde med forældrene at gribe hvert barn i deres forskellige følelser og oplevelser i den forbindelse. Nogle børn glæder sig til de nye udfordringer, mens andre kan have en lidt ængstelig følelse. Vi italesætter og er opmærksomme på, at børnene oplever, at man ikke kan gøre noget forkert eller fejle i forbindelse med at skulle i Forårs SFO/skole. Det er vigtigt at italesætte alle udfordringer og skabe rum for, at det der er svært, er noget vi øver os på sammen. Og hvis noget er svært, så kan man prøve igen, blive rost for at deltage og altid være sikker på at få hjælp fra sine voksne.

Selv om de er store og dygtige, som gruppe, er vi meget bevidste om hver enkeltes barns zone for nærmeste udvikling. Det sker blandt andet, når vi har dem med på ture og især de ture, som vi med vores kendskab til det enkelte barn, ved kan være udfordrende. Det sker også i andre aktiviteter, lege og dagens rutiner. Her må vi bruge vores indsigt til at vide, hvordan vi bedst kan understøtte barnet. Vi er meget bevidste om, at det sprog vi bruger er positivt og lægger op til anerkendelse for barnets initiativ, deltagelse og øvelse. Vi bruger bevidst aldrig formuleringer som "Det skal man kunne inden man skal i skole" eller "Nu er du så stor og når man går i skole, så gør man ikke sådan".

I det sidste år i børnehaven bruger vi Rantzausminde skoles legeplads og jævnligt låner vi lokaler på skolen. Dette er med til at understøtte en god overgang til Forårs SFO og skole. Er der børn der skal på andre skoler, forsøger vi i god tid at arrangerer et overgangs samarbejde med dem også, for at skabe sammenhæng, hvor vi tager på besøg med en mindre børnegruppe og indbyder kontakt person til at besøge barnet her.

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Hvordan inddrager vi lokalsamfundet i arbejdet med at skabe pædagogiske læringsmiljøer for børn?

Vi bor i et naturskønt område og har rig mulighed for at tage på tur i nærmiljøet.

Det kan være den lille nærliggende skov som vuggeriet besøger eller Rantzausminde Skoven som børnehaven tager til. Vi besøger ofte engen ved efterskolen hvor vi leder efter musehuller, kigger på ildtæger der danser på bladene, finder mange insekter og leger i det høje græs.

Vi kan tage på lystbådehavnen, se på store skibe, fodre ænder og løbe/trille på bakken eller låne redningsveste af sejlklubben og ligge på broen og se ned i vandet. Ved lystbådehavnen er også en lille strand, vi kan gå til og lege og dyppe tæerne.

Der er også muligheder som vandhuller, bækken og legepladser i lokalområdet. Når vi går på tur, er vi opmærksomme på "pop up" læringsmiljøer f.eks. vejarbejde eller byggeri

Rantzausminde Skole ligger nær ved og vi bruger ofte skolens legeplads, og har også ofte lånt tumlesal eller besøgt skolens bibliotek.

Ligeledes er idrætsforeningen en vigtig lokal samarbejdspartner. Vi har igennem flere år haft et godt samarbejde med Egense Rantzausminde idrætsforening ERI. De inviterer til "prøvetimer" i fodbold og håndbold kun for os, hvor børn deltager sammen med medarbejderne. Herefter starter holdet rigtigt og de børn der gerne vil gå kan fortsætte. Der ligger også en stor tradition for at tidligere forældre her i huset, der er trænere, hjælper nye

forældre i gang med at være trænere. Ligeledes er børnehaven behjælpelige med at forældrene får startet en ordning op med at hente børn fælles her, således at alle børn får mulighed for at deltage uanset deres forældres arbejdstider.

Med bussen lige uden for døren har vi rig mulighed for at tage til Egense forsamlingshus og benytte de fine udendørs faciliteter de har eller til Svendborg by med dens mange kulturelle tilbud (bibliotek, teater, biograf mv.) eller tage videre mod Thurø / Smørmosen

Vi følger med i en Rantzausminde Facebook gruppe – hvor vi har efterlyst nogle der ville sy både nisser og dukketøj, og steder hvor vi måtte komme og hente æbler. Vi møder stor imødekommenhed for vores lokalområde.

Vi følger med i hvad der sker på vejen og mange stopper og snakker med børnene. Børnene er meget interesseret trafik såvel som færger – især skraldebiler er et stort hit og flere skraldemænd ved vi står klar og vinger til os.

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Hvordan integrerer vi det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i det pædagogiske læringsmiljø?

Vuggestuen:

Vores Vuggeri er funktionsopdelt med 4 rum indenfor:

"Skoven" til leg, musik og aktivitet.

"Udsigten" med køkken og spisepladser.

Billebo til aktiviteter med sanser og motorik, fordybelse og et kontor hjørne.

Rævehulen til fordybelse og leg samt spisepladser.

Udenfor har vi legeplads der er delt i "forsiden" og "skovsiden". På skovsiden har vi lige fået vores tilbygning der gerne skal skabe bedre muligheder for udeliv for de ældste.

Vi arbejder for at skabe et alsidig og æstetisk læringsmiljø med børnenes perspektiver for øje i forhold til valg af møbler, farver, legetøj med mere. I vores indretning arbejder vi med at skabe flere små læringsmiljøer i hele huset samt udendørs. I disse "små miljøer" kan forskellige artede lege udfolde sig samtidig med at børnene kan se og overskue hvor de voksne er, hvilket skaber ro og tryghed for det enkelte barn at vide. Vores indretning er i en dynamisk proces der hele tiden tilpasses den børnegruppe vi har – derfor er det en konstant afvejning af behov og muligheder.

For at skabe et psykisk børnemiljø, hvor det enkelte barn trives, udvikles, dannes og lærer, inddeles børnene ofte i mindre grupper og her kan venskaber og betydningsfulde relationer blomstre. Dagens faste struktur og rutiner har alle et lærings- og udviklingsmiljø, hvor der er tid og ro til fordybelse og nærvær. Barnet får erfaring i at være til stede i sig selv og hvor det oplever ro til at være og til at lære. Nærvær og fordybelse kommer ikke nødvendigvis af sig selv i en vuggestue, hvor barnet bliver påvirket af mange ydre stimuli. Derfor arbejder vi struktureret med nærvær, langsommelighed og ro, hvilket igen skaber rammer, der inviterer til fordybelse, trivsel og udvikling. Vi er i vuggestuen bevidste om at være psykisk nærværende og tilstede i samspillet og i relationen til barnet, så det oplever og mærker, at vi vil det. Vi tilstræber, at der er tid og plads til at sidde hos en voksen og derigennem hjælpes med/øve sig i at slappe af, at mærke og finde roen. Når et barn er i stand til at føle nærvær, mærke sig selv og egne behov, kan det hermed bedre mærke andre børns intentioner og behov.

I arbejdet med at skabe et psykisk, fysisk og æstetisk børnemiljø, hvor børneperspektivet er omdrejningspunktet, er vi i vuggestuen bevidste om at organisere indholdet for dagen med udgangspunkt i børnenes perspektiver, interesser samt børnenes ret til medbestemmelse. Det pædagogiske personale kan have planlagt en aktivitet eller leg med et særligt mål for øje, men hvis ikke indholdet vækker opsigts hos børnene den pågældende dag, vil børnene trække sig grundet manglende interesse, og det vil dermed gøre det svært at udføre og komme i mål med legen eller aktiviteten. Derfor justerer vi løbende i legen eller aktiviteten, så børnene oplever at have indflydelse og betydning samt interesse i, at vi i fællesskab når vores mål.

Det kan for de børn, der endnu ikke har et sprog, give udfordringer at udtrykke sine holdninger og meninger med ord, men her er vi opmærksomme på, hvad børnene fortæller os med deres lyde, mimik og kropssprog.

Børnehave:

Det psykiske børnemiljø i børnehaven skal være præget af en oplevelse af omsorg, tryghed og glæde. Vi arbejder bevidst hen imod disse begreber på flere måder. Vi er meget bevidste om samspillet mellem mennesker. Vi gør meget ud af, at vi som voksne er rollemodeller for, hvordan vi skaber et trygt og omsorgsfuldt miljø. Det er derfor vigtigt, hvordan vi siger godmorgen og farvel. At børnene oplever og ser voksne, som giver hinanden et kram og kan grine sammen. At der er en kultur, hvor alle har mulighed for at deltage, samt accepterer og værdsætter hinandens forskelligheder. Det kræver et bevidst sprog, som tager udgangspunkt i en grundlæggende respekt for hinanden og giver plads til mangfoldighed. Det psykiske miljø understøttes af inklusionstanken, som handler om at give alle deltagelse og føle sig som en del af et fællesskab. Det gør vi ved at være meget bevidst om at dele børn ind i små trygge grupper,

at skabe et positivt og imødekomende miljø, samt ved at være formidlere i og hjælpe børn til selv at mestre konflikter.

Vi har gennem mange overvejelser og over mange år forandret og tilpasset vores hus og omgivelser således, at de dækker de behov vores børn har og så vi kan tilrettelægge forskellige læringsmiljøer. Vores børnehave er inddelt i tre primære stuer og nogle små rum, hvor mulighederne for at skabe forskellige og foranderlige læringsmiljøer er mange. Vores hus er fyldt med atmosfære og der er mange kringelkroge og steder, hvor børn kan lege. De tre stuer indeholder hver især forskellige legezoner som f.eks. legekøkken, bil lege, konstruktionslege, område med border til at spille/tegne. Vi er også bevidste om, at der både er steder hvor børn kan få en stille stund med f.eks. en bog og finde ro samtidig med at der er steder til forskellige typer af leg.

På stuerne er legetøj, spil og andre effekter som er inspirerende og udfordrende for de børn der går der netop nu. Det er meget de samme lege, der kan leges, men der er plads til, at legen kan udvikles efter barnets udvikling.

Vores fleksible indretning tilgodeser i høj grad børnenes egen leg. Børnenes leg for legens skyld er en vigtig del af vores pædagogiske grundlag og vores indretning byder på forskellige muligheder for uforstyrret leg. Vi har en opmærksomhed på at beskytte og understøtte lege i vores indretning. Det udmønter sig bl.a. ved en balance mellem oprydning med hver ting på sin plads, således at indretningen understøtter og inspirerer børnenes leg, men samtidig giver vi også plads til at lade lege udvikle sig over tid - selvom det kan betyde, at noget med voksne øjne kan se rodet ud. Vi har flere fleksible møbler, som kan rykkes rundt. På denne måde kan børnene og personalet indrette rummet alt efter aktivitet og børnegruppe. Der er mulighed for at skabe et stort rum med gulvplads eller lave mange små forskellige rum i rummet, som giver ro til fordybelse og afgrænset leg. Vi skaber hele tiden nye læringsmiljøer og rum inspireret af børnenes fokus, ideer og engagement, som f.eks. huler og tog baner og ikke rører jorden baner gennem stuen. Som et tiltag for at skabe liv, forandring, forundring og fleksibilitet, har vi en aftale med et tæppefirma, som kommer og skifter tæppe hver anden uge. Disse tæpper er f.eks. bilbaner, tæpper med bondegårdslandskaber, hinkeruder og kalender-illustrationer. Disse tæpper bliver en aktiv del af det fysiske og æstetiske læringsmiljø.

Vores udendørs fysiske børnemiljø er af en helt særlig karakter. Vi har en stor legeplads, som udover sædvanlige legeområder som gynger, sandkasse, rutsjebane og cykelbane også indeholder en skov, et natur- og træværksted, et madpakke hus, en byggeplads, flere bålsteder samt mange små platforme og steder til leg og samvær. Vi er meget bevidste om de muligheder vores udendørs rum giver os og bruger dem aktivt i vores pædagogiske læringsmiljø, hvor vi her kan arbejde med alle læreplanstemaer. På legepladsen er der flere spiseområder og disse bliver ofte brugt i al slags vejr og på alle årstider. Det er vores opfattelse, at vi på legepladsen kan skabe de bedste fysiske, psykiske og æstetiske rammer. På legepladsen er der god plads til alle slags armbevægelser. Der er højt til loftet og alle kan synge uforstyrret i forskellige tonearter og lydniveauer. Vi tilfører ofte unik børnekunst der ofte er blevet til i fælles processer – ofte

udsprunget af børnenes ideer og natur/genbrugs materialer. Vi har god luft og masser af benplads. Her er plads til gangarter i alle tempi og naturen sørger hele tiden for skiftende æstetiske rammer om vores dagligdag ude.

De seks læreplanstemaer

Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

De seks pædagogiske læreplanstemaer er i den pædagogiske praksis i samspil med hinanden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

Alsidig personlig udvikling

Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes alsidige personlige udvikling inden for disse to mål?

Vuggestuen:

Robusthed er et begreb vi i vuggestuen har fokus på i arbejdet med udviklingen af barnets alsidige personlige udvikling, da vi gerne vil se nogle børn, der tør gå ud i verden (i dette tilfælde vuggestuen) og udforske, møde nye udfordringer, håndtere modgang, problemer og tåle egne og andres følelser. Alt sammen for at udvikle individer, som har et gå-på-mod, en tro på egen kunnen og kompetencer, tackle egne følelser, udvikle et godt selvværd, er aktiv deltagende og har følelsen af at have betydning for børnefællesskabet m.m.

Derudover har vi hele tiden zonen for nærmeste udvikling for øje, når vi har fokus på udviklingen af barnets robusthed og selvstændige kompetencer, så det hele tiden møder passende udfordringer, som er med til at gøre barnet stærkt.

Et af de tiltag vi gør, er som beskrevet tidligere, at motivere børnene til at gøre tingene selv og derved udvikle barnets selvstændige kompetencer. For jo mere selvhjulpen og selvstændig barnet er, jo mere robust bliver barnet. Vi inddrager derfor børnene i stort set alle gøremål i løbet af dagen; de er med til at rydde op, dække bord, tage tøj af og på, kravle op på højstol, puslebord og stige ud af krybberne m.m.

Her er vi opmærksomme på at bekræfte og anerkende barnet, når det har gjort noget af betydning for egen læring og udvikling. I en positiv tone sætter vi ord på, hvad barnet har gjort. Fx: "Se, nu kravlede du selv op på stolen/nu fik du din hue af/nu kom du op at stå igen". Derved får barnet en fornemmelse af at have gjort noget godt - en "jeg-kan-selv"-følelse. Barnet opnår succesoplevelser og får et erfaringsgrundlag for positive handlinger og initiativer. Bekræftelsen hjælper også barnet til at afslutte en handling, og det opbygger selvværd og spreder glæde.

Vi er som pædagogisk personale bevidste om at være tydelige voksne, der sætter tydelige rammer for børnene. Det giver barnet en stor tryghed at vide, at den voksne viser vejen for barnet og kan stole på os. Barnet kan i stedet for bruge sin energi på at *være* og *lære*, fremfor at skulle finde ud af og forholde sig til, hvad vi voksne mon mener og ikke mener. Det skaber ofte en frustration hos barnet, hvis barnet får for mange og uklare valgmuligheder, da de ikke har forudsætningerne for at vælge og tage ansvar for dem selv. Derfor er vi meget tydelige omkring, hvad vi ønsker og ikke ønsker. Det er dermed ikke sagt, at børns medbestemmelse fratages, men hvis vi skal støtte børnene i at give dem robusthed og lære at kunne tackle et nej, så er det betydningsfuldt for det lille barn at have klare regler og normer, så det er lettere for barnet at forstå, hvad der er okay. Samtidig er det at lære at tackle et nej og få sat tydelige grænser en blandt mange veje til at gøre barnet til et socialt og selvstændigt individ. Ved at vise barnet, at det gør noget, som man ikke bryder sig om og siger tydeligt fra, lærer barnet at respekterer andres grænser, hvilket er betydningsfuldt i relationen til andre børn og voksne.

I vores pædagogiske praksis arbejder vi meget med vigtigheden af, at børn lærer at kunne rumme og regulere forskellige følelser, f.eks. vrede, frustration og skuffelse, da det er et vigtigt redskab, som man har brug for hele livet. Vi er bevidste om, at glæde

og vrede er to ligeværdige følelser og vi ønsker, at disse følelser får samme anerkendelse. Derfor giver vi plads til alle børns følelser og gennem vores relationer til det enkelte barn rummer og anerkender vi deres forskellige måder at tackle følelser på. De børn, der har brug for at sidde hos en voksen for at finde trøst, får lov til det. Andre børn har brug for at være sig selv, hvilket vi anerkender i det omfang, vi synes er acceptabelt, dvs., at vi altid vil være der for barnet og stå til rådighed med vores tilstedeværelse. Desuden undgår vi helst at få barnet til at holde op med at græde, f.eks. ved at tisse på det, og vi undgår ligeledes at aflede barnet. Disse reaktioner kan få barnet til at føle sig forkerte, fordi de får en opfattelse af, at de ikke må have det, som de har det. At rumme barnet på denne måde, lærer barnet dermed den svære kunst det er, at mestre følelser.

En forudsætning for at arbejde med børnenes alsidige personlige udvikling består i, at vi som voksne arbejder målrettet for at skabe betydningsfulde og anerkendende relationer til hvert enkelt barn. I vores daglige samspil med barnet tilstræber vi at være ligeværdige med barnet og forsøger at sætte os i barnets sted for at forstå barnets handlinger. Ligeledes hjælper og opmuntrer vi barnet til selv at finde løsninger og barnet udvikler derved selvstændighed, idet barnet oplever at blive set i sine handlinger og opbygger derved et erfaringsgrundlag for at handle og finde løsninger, samtidig med, at barnet udvikler selvværd, troen på sig selv og oplever at have betydning for sine omgivelser og i fællesskabet.

Børnehaven:

De forskellige læreplanstemaer er afhængige af hinanden og har alle betydning for barnets alsidige personlige udvikling. Børnenes alsidige personlige udvikling bliver understøttet på mange måder i børnehaven. Herunder børnehavens værdier, personalets faglighed samt oprigtige interesse for relationen til det enkelte barn. Vores pædagogiske læringsmiljø tager udgangspunkt i en anerkendende tilgang, hvor det enkelte barn opnår alsidig udvikling, personlig dannelse og tilegner sig viden, gør sig erfaringer og øver sig på færdigheder. Ved anerkendende tilgang mener vi, at vi er åbne over for hinanden og respekterer forskelligheder. Det er ganske grundlæggende, at barnet oplever en tæt og betydningsfuld relation både til voksne og børn. Denne relation opbygger og passer vi på gennem hele barnets tid i børnehaven. Det sker bl.a. ved at være nysgerrige på vores samspil, men også ved, at personalet deler observationer og positive fortællinger. Når vi kender barnet godt og barnet kender os, har vi den tillid og viden, der skal til for at skabe udvikling.

Vi er meget opmærksomme på de voksnes betydning som rollemodel hvilket både gælder i form af den måde vi er sammen med børnene på men også hvordan vi er sammen med de øvrige voksne. Vi anerkender det enkelte barn og dets udvikling som et helt unikt individ. Vi er nysgerrige på, hvordan vi som voksne kan skabe de bedste deltagelsesmuligheder for det enkelte barn. Vi tør stille passende krav og er hele tiden opmærksomme på at understøtte barnets nærmeste udviklingszone.

Vi organiserer små børnefællesskaber og sætter læringsmiljøer op, som hjælper børnene til at være sammen om noget. Her øver vi i små bidder også demokratiske principper. Både når vi øver i, at alle har ret til at ytre sig og alle har pligt til at lytte, men også når vi afprøver demokratiske processer. Det kunne være et valg af dagens sang ved håndoprækning eller en voksen, som spørger en børnegruppe, hvilke muligheder børnene ser for at løse den konflikt, de står i. Vi efterlever og italesætter en bevidsthed om, at vi alle er ligeværdige og betydningsfulde men også forskellige og det må man gerne være. Med udgangspunkt i vores kendskab til det enkelte barn i vores gruppe, bygger vi vores virke op omkring glæde, trivsel, og den enkeltes lyst til fordybelse, leg og læring.

Vi arbejder bevidst med at sammensætte små børnefællesskaber med udgangspunkt i f.eks. relationsdannelse og udviklingspotentiale. Her hjælper vi børnene til at udforske og erfare sig selv i kendte og nye sammenhænge og måder. Det kan være, når vi skaber positiv opmærksomhed på børnenes forskelligheder og de deraf følgende muligheder for lege-inspiration, nye venskaber, og hjælp til praktiske ting. I læreplanstemaet *kultur, æstetik og fællesskab* har vi en praksisfortælling som beskriver, hvordan vi har arbejdet med at udforske og erfare hinandens sociale- og kulturelle baggrund.

Det er vigtigt, at barnet oplever sig selv og sine valg blive respekteret. Ved en tæt kontakt kan den voksne hjælpe med at sætte ord på børnenes følelser og hjælpe dem i en dialog herom. Det kræver, at barnet øver sig i sådanne dialoger mange gange og har en voksen som hjælper, men til sidst vil børnene udvikle en vane og en måde, hvorpå de kan gribe det an, når de på et tidspunkt selv står i en lignende konflikt.

Der er mange muligheder for at udvikle sin personlige, alsidige udvikling i den hverdag, som foregår i børnehaven og det pædagogiske personale er meget bevidste om den læring og udvikling som foregår her, med udgangspunkt i barnets *zone for nærmeste udvikling*.

Vi opstiller ud fra den enkelte børnegruppe læringsmiljøer, som stiller barnet i forskellige muligheder for at øve sig på de kompetencer og følelser, som den alsidige personlige udvikling består af. Det er vigtigt, at den voksne stiller sig selv til rådighed for at hjælpe barnet og tager ansvar for denne udvikling, således, at barnet i sin udvikling føler sig tryk. Det betyder, at den voksne kan rumme og imødekomme barnets følelser. Vi ønsker at anerkende og imødekomme alle slags følelser. Vi ser således glæde og vrede som to ligestillede følelser, som begge er vigtige for barnets udvikling. Når barnet oplever voldsomme følelser, anerkender og spejler vi disse. De voksne skal stille sig undrende og forsøge at læse barnets bevæggrunde og sammen med barnet gå på udforskning i, hvad der sker i barnets følelsesmæssige udvikling. Her er det vigtigt, at den voksne kan spejle og italesætte det som barnet oplever. De kompetencer og følelser som barnet vil udforske, udfolde og erfare kan være som følgende; Skuffelse, hvis man taber et spil, ikke kommer først, ikke kan få lov til det man gerne vil lige nu; Frustration kan opstå, når ting driller, som f.eks. tøj, puslespil m.m.; Mod, til at klatre op og hoppe ned, holde en edderkop, turde sige nej, turde spørge om lov, turde sige noget i en samling, turde prøve noget nyt; Empati, at se de andre børn i øjnene og aflæse deres kropssprog, hjælpe og trøste andre, forskellige rollelege; Glæde, hvor man skal være i et trygt fællesskab med sjove og spændende oplevelser og muligheder for humor og lystbetonede aktiviteter; Nysgerrighed, hvor man kan være undersøgende, opsøgende, have mulighed for at være eksperimenterende; Frygt, hvordan reagerer jeg, min krop og min hjerne, når jeg bliver bange for

edderkoppen, for om der sker noget uhyggeligt, om jeg er blevet væk; Savn, når jeg savner nogen, bliver jeg trøstet og hjulpet ved, at min følelse bliver anerkendt og jeg får den tryghed og omsorg jeg skal bruge hos en voksen; Ting som kræver man kan justere sit sind, sin stemning og sin krop til situationen, man må være stille og lytte til andre i en samling, man kan løbe og slås med kæppe i skoven, men på stuen, går vi roligt og passer på de andres ting, jeg kan slås og være vild med denne kammerat, mens en anden kammerat bliver bange for mig, hvis jeg er vild; Koncentration, jeg kan godt blive i min leg selvom der sker ting rundt om mig, man kan fuldføre opgaver eks. tage sit tøj på selv, hente sin madpakke; at kunne kontrollere sine impulser, hvor man øver sig på at beherske sig selv, når man bliver vred, man kan lade et spændende stykke legetøj stå, fordi det ikke er min tur, jeg kan vente med at tale til det er min tur.

Når barnet i sin hverdag oplever sig mødt og i relationer får styrket sin følelsesmæssige udvikling, styrker vi dets robusthed, livsduelighed, engagement og kompetencer til at deltage i fællesskaber.

Social udvikling

Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn trives og indgår i sociale fællesskaber, og at alle børn udvikler empati og relationer.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte fællesskaber, hvor forskellighed ses som en ressource, og som bidrager til demokratisk dannelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes sociale udvikling inden for disse to mål?

Vuggestuen:

Det pædagogiske grundlag og de seks læreplanstemaer er afhængige af hinanden og spiller blandt andet en stor rolle i arbejdet med social udvikling. Det er svært at arbejde med leg, børnefællesskaber og pædagogiske læringsmiljøer uden, at man medtænker børns sociale udvikling. Når vi tilrettelægger vores uge, ser vi særligt på børnenes indbyrdes relationer og hvordan vi kan styrke disse ved at tilrettelægge læringsmiljøer, der styrker deres sociale udvikling.

Den sociale udvikling sker i samspillet med ens omgivelser, da børn spejler sig i andre børn og voksne. Børn har brug for at lære at tackle de forskellige situationer og følelser, der opstår i et fællesskab. Det gælder alt fra konflikthåndtering, glæde, skuffelse m.m. For at blive et robust, alsidigt og socialt menneske, er det vigtigt, at børnene får lov til at udfolde og afprøve egne potentialer ved bl.a., at øve sig i både at give og modtage, se andre, vente på andre og kunne udsætte egne behov. Det betyder, at børnene øver sig i at stå i kø, tage tur på rutsjebanen, dele legetøjet, hjælpe hinanden, samarbejde om små opgaver m.m.

Vi voksne er bevidste om, at vi er vigtige medspillere, når børn skal gøre sig sociale- og følelsesmæssige erfaringer, samt at udvikle empati. Vi sætter ord på børnenes følelser ved f.eks. at sige: "Jeg kan se, at du er vred nu", "det gjorde sikkert ondt" eller "jeg tror, du synes, det er svært i dag". I samspillet med andre børn, sætter vi ligeledes ord på, hvad det andet barn f.eks. oplever og føler, hvis det bliver slået, skubbet, krammet eller smilt til. Hertil udviser vi også empati for barnet, da vi spiller en vigtig rolle for barnets evne til at udvikle empati, da børnene blandt andet spejler sig i os. Derfor er det også meget vigtigt at vi er autentiske i vores måde at være sammen med børnene og hinanden.

Som beskrevet tidligere er legen grundstenen for børnenes sociale udvikling, og vi kan ikke komme uden om at arbejde med social udvikling, når vi arbejder med de øvrige læreplanstemaer.

Børnehaven:

Den sociale udvikling sker i samspil og tilknytning mellem børn og voksne i børnehaven. Vi skaber et socialt fællesskab mellem børn og personale ved at inddеле vores børnehave i 3 hovedgrupper (stuerne). Disse faste stuer skaber en base af tryghed. I denne makro-ramme er der kendte voksne, som barnet er trygt ved og som har indgående kendskab til det enkelte barns udvikling og til barnets position i børnefællesskabet. Barnet kender rutinerne på stuen og kan herudfra genkende dagens gang. De voksne er meget bevidste om de rammer, der er for fællesskabet på stuen. Alle børn skal opleve sig set og anerkendt af såvel de voksne som af de andre børn. Det handler om at være imødekommende og hensynsfulde overfor hinanden. De voksne er bevidste om deres positive italesættelser og oversætter handlinger og stemninger.

"Sofus har brug for hjælp til at vinke farvel. Den voksne kommer hen og vinker ved vinduet sammen med Sofus. Da Sofus' mor er gået, bryder han ud i gråd. Den voksne sætter sig med den grædende Sofus på skødet. De to snakker om, at man godt kan blive ked af det, når man skal vinke fordi så savner man sin mor og det er helt okay. Den voksne holder om Sofus, som stadig græder lidt. Et par drenge har

stået og set på situationen. De kommer hen og spørger, hvorfor Sofus græder. Den voksne forklarer, at Sofus er ked af det, fordi det var svært at vinke farvel. Det afføder en lille samtale, hvor de tre drenge genkender hinandens følelse af savn”.

Det sociale fællesskab samt opbygning af relationer understøttes på flere måder.

Når børn er en del af en børnehave, oplever de både at stå inden i fællesskabet, men nogle børn oplever også at det er svært i perioder. For at understøtte, at alle har en plads i fællesskabet, udarbejdes der ofte faste bordplaner, gå-makkere og små arbejdsgrupper. Disse grupper tager hensyn til barnets mulighed for at knytte venskaber, men giver også mulighed for at få øje på og deltage i andre fællesskaber, end dem, de selv har valgt.

Vi arbejder så vidt muligt i små grupper for, at den voksne kan være så tæt på barnet, som muligt. Det giver mulighed for at understøtte barnet ift. til samvær, dannelse og hjælpe barnet med at udvikle egen personlighed og potentiale i samvær med andre. I små grupper kan den voksne understøtte barnets kommunikation med de andre, hjælpe til at spejle og genspejle barnet, samt støtte og hjælpe barnet i forskellige situationer.

Vi voksne er vigtige rollemodeller, og den måde vi møder barnet og dets følelser på, skaber de strukturer, veje og måder vi gerne vil have barnet bruger videre frem i livet. Disse samværsformer og måder at håndtere f.eks. konflikter på, er forskellige for hver aldersgruppe, men bundet i, at vi alle har respekt for hinanden og hinandens følelser. Det kræver også, at vi har en god øvelse i, hvordan man kan tale om konflikter og uoverensstemmelser. Konflikter ser vi som et vigtigt redskab til at lære sociale spilleregler og øve sine kompetencer og vi voksne har her en opgave i at indgå, hjælpe og løse konflikter. Her er alderen og de sproglige kompetencer vigtige elementer. Efterhånden som alder og sprog udvikles, kan den voksne i en konflikt stille spørgsmål til hvordan man kan løse konflikten. Mange gange har børn løsningsforslag og hvis der er en tryk stemning og en sikkerhed i, at man bliver hørt, så er en konflikt særdeles lærerig og udviklende.

I arbejdet med barnets sociale udvikling i børnehaven spiller forældrene en vigtig rolle. Vi deltager gerne i børnefødselsdage i barnets hjem, hvor alle børn får mulighed for at komme på besøg i de andre børns hjem. Hele oplevelsen forstærker børnenes oplevelser af hinanden og samtidig baner vi vejen for at skabe tryghed og genkendelighed i forbindelse med legeaftaler. Det giver ligeledes børnene muligheder for at se og forstå hinanden ud fra andre parametre, end dem de mødes om i børnehaven. Det er samtidig en god måde at snakke med børnegruppen om familier, mangfoldighed, forskelle, ligheder og hvordan man lever i forskellige familier.

Derudover inddrager vi forældrene via daglig snak, forældresamtaler, Aula og forældre-møder. Vi opfordrer alle familier til at deltage i de forskellige sociale arrangementer, der foregår i børnehaven. Det er af stor betydning for børnenes sociale udvikling, at vi alle er sammen om noget, på en anden måde, end vi plejer i vores hverdag. Her kan barnet spejle sig i sin familie i et socialt samvær i børnehaven. Det kan f.eks. være; bedsteforældredag, hvor børn sammen med bedsteforældre planter en blomst, og som vi efterfølgende passer på hele sommeren; hygge-bygge-dag, hvor børn oplever deres familie være med til at skabe noget vi skal bruge i hverdagen; fællesspisninger, hvor familierne hygger sig sammen i fællesskab med børnene.

Blandt de største børn opfordrer vi bl.a. til legeaftaler. Oplever vi, at et barn har svært ved at få deltagelse i fællesskabet eller har svært ved at få legeaftaler, så hjælper vi gerne med at foreslå legeaftaler mellem børn, hvor vi voksne ser potentialer i nye relationer. Denne nødvendige åbenhed og ansvarlighed forældrene imellem, har vi etableret på forældremøde i starten af det nye børnehavesår, hvor vi har et møde/fællesspisning for den ældste årgang.

Kommunikation og sprog

Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø børnenes kommunikation og sprog inden for disse to mål?

Alle medarbejdere er efteruddannet i NEBULA. Vi deltager i et sprognetværk i kommunen og arbejder tæt sammen med logopæd omkring enkelte børn såvel som børnegruppen generelt. Vi har i vores hverdag fokus på tematiseret struktureret sprogarbejde med f.eks. øveord, samtale, lydelig opmærksomhed og hverdagens mange sproglige udviklingsmuligheder.

Vuggestuen:

I vuggestuen er sprogarbejdet en integreret del af vores hverdag. Vi arbejder bevidst med sproget i alle rutiner og aktiviteter, hvilket bidrager til en naturlig løbende udvikling af sproget hos det enkelte barn.

Vi har forsøgt at skabe en forudsigelig hverdag for barnet. Det har vi gjort, som beskrevet tidligere ved at inddele børnene i mindre grupper, hvor der bl.a. er fokus på sproget. Her fortæller vi børnene, hvad vi gør, vi forbereder dem på hvad der skal ske om lidt, og vi hjælper dem med at afslutte, det vi er i gang med. Dette giver barnet en forståelse af hverdagen og giver det mulighed for at være aktiv. Vi mener, barnet lærer sproget ved, at få sat ord på verdenen omkring dem og det er samtidig med til at give dem forståelse af den verden, der omgiver dem.

I barnets samspilsrelationer med de andre børn er vi opmærksomme på at forklare og hjælpe barnet til at forstå egne og andre børns handlinger og følelser. Det gør vi ved at sætte ord på, når barnet bliver frustreret og ked af det og er i en konflikt med et andet barn. F.eks. ved at sige til barnet, at jeg kan se du bliver sur/at Anton bliver ked af det/at fortælle barnet, at det er okay at sige stop både med ord og handling. Dermed hjælper vi børnene med at anvende sproget til regulering af egne og andres adfærd, og dermed til at få en forståelse af sproget som redskab til kommunikation i forskellige situationer.

I vores daglige kommunikation er vi opmærksomme på samtalen, vi har med det enkelte barn. Vi samtaler med børnene og giver børnene mulighed for at lytte til de andre børn og den voksne. Men de får også selv lov til at fortælle om kæledyret, om bedsteforældrene, om mor og far, om noget de har set/oplevet osv. Vi ved, at børn imiterer hinanden og de voksne. Denne viden bruger vi aktivt i forhold til vores arbejde med sproget. Vi voksne er bevidste om vores ansigtsudtryk, kropssprog og stemmeføring. Vi bruger sproget i hverdagen ved at sætte ord på det vi gør, det barnet gør, samt ting og situationer, som barnet oplever. Når vi leger med i børnenes leg, sætter vi ord og begreber på vores og børnenes handlinger. Samtidig giver vi plads til at følge de enkelte børns idéer, som de tager initiativ til. Vi har fokus på kvaliteten af hverdagens samtaler med børnene og dermed at vi - det pædagogiske personale - er gode sproglige rollemodeller.

Udover, at vi er meget bevidste om betydningen af, at sprogtilegnelsen sker i løbet af hele dagen, har vi også nogle helt konkrete tiltag i forhold til aktiviteter med sproget.

Vi har blandt andet formiddagssamling hver dag, hvor vi synger de samme sange i en periode, for at skabe genkendelighed og deltagelse for barnet. Under samling bruger vi visuelle redskaber til at understøtte sprogtilegnelse såvel som deltagelse hos de børn, der enten ikke har sprog endnu eller er usikre på at bruge sproget. Sangene sætter vi fagter til, så alle børnene herved - også de helt små - kan synge og eller være med.

Vi synger sange, der passer til de mange hverdags- og rutinesituationer vi har i vuggestuen. Vi har en "vaske-hænder-sang", som vi synger imens vi vasker hænder, samt vores "mad-sang", som vi synger inden vi spiser madpakker. Derudover bruger vi også sang meget, når vi f.eks. gynger, vipper, leger i sandkassen m.m. Vi har også et vægmaleri med billeder der henviser til sange. Generelt er sange og rytmer noget, der bruges rigtig meget til glæde, overgange, genkendelighed i vores dagligdag.

Dialogisk læsning er ligeledes en måde at styrke barnets sproglige udvikling på og er en metode vi anvender i vores pædagogiske arbejde med børnene her i vuggestuen. Dialogisk læsning indeholder nærværet fra en voksen, som læser, stopper op og stiller spørgsmål og lytter til de spørgsmål eller ord, barnet bidrager med. Derved åbnes der op for en

dialog med barnet og gør barnet aktivt og det er det dialogisk læsning handler om – at være aktiv med sproget sammen med andre.

Børnehaven:

I børnehaven sker sprogets udvikling gennem hele dagen. Ligesom det er tilfældet med de andre læreplanstemaer, sker der både en læring i de tilrettelagte læringsmiljøer, men der sker også en masse værdifuld læring i praktiske hverdagssituationer og sociale hverdagsmøder børn og børn imellem, samt børn og voksne imellem.

Når et barn skal udvikle sine kommunikative styrker, sker det i de tætte relationer. Her spiller voksne i børnehaven en stor rolle. Det er vigtigt, at de voksne er opmærksomme på et sprog, som åbner op for dialog. Det vil sige, mange hv-ord og en voksen, som aktivt lytter. Vi er bevidste om kvaliteten af de samtaler, vi har med det enkelte barn. Det kan være, når vi taler om følelser i en konflikt eller det kan være vendinger og ord fra voksenlivet, som skal forklares. Som nævnt i læreplanstemaet om Social udvikling, er det vigtigt for børnene at have et sprog, som de kan bruge i forbindelse med deres følelser. Dette sprog udvikles særligt i de små fællesskaber, hvor den voksne kan guide, oversætte og øve sprog og ord, der handler om følelser. Her er det vigtigt, at den voksne kan spejle barnets følelser og sætte ord på handlinger og hensigter. Dette er redskaber som barnet i sin udvikling efterhånden vil kunne bruge, når det skal løse konflikter, danne relationer m.m.

Kropssprog og nonverbal kommunikation er en betydningsfuld del af barnets kommunikation. Det er afgørende, at vi hjælper og styrker barnet i at afkode andre børns hensigter, udtryk, mimik, samt at gøre børnene bevidste om deres egne nonverbale signaler. Vi leger forskellige lege, hvor mimik og kropssprog er i fokus. Det er for eksempel lege som Spejldans, Gæt og Grimasser, *“123.....12 -der kom en trolde”*.

Vi skaber rutiner og situationer, som hele tiden giver opmærksomhed på sprog og kommunikation. Vi har sange og rim & remser, som skaber sammenhold og fælles glæde og fornøjelse. Børnehaven har særlige “eventyr” fortæller-kasser, der indeholder rekvisitter, som understøtter et eventyr. Vi opfordrer børnene til at fortælle eventyr, eller på anden måde være i “fortæller”-rollen foran de andre.

Vi skaber mulighed for talerum til alle børn. Dialog er en vigtig del af den sproglige udvikling og vi skaber mange muligheder for dialog gennem dagen. Her er de voksne særligt opmærksomme på, at der er plads til, at alle kan ytre sig og mulighed for deltagelse for alle. Det sker ofte i de små grupper, hvor vi her kan skiftes til at lytte og tale, når vi holder samling.

Børnehaven har et udvalg af bøger, som passer til de forskellige aldersgrupper. Det er både pegebøger, bøger som børn selv kan læse, højtælbningsbøger og bøger med science indhold. Bøgerne er frit tilgængelige, så alle børn altid kan finde en bog og selv kigge i den. Vi låner rigtig gerne vores bøger ud til familierne. Nogle grupper læser højt til frokost og alle grupper bruger dialogisk læsning som et pædagogisk redskab til sproglig udvikling.

Vi arbejder med skriftsprog og alfabetet, hvor det passer ind og efter børnenes forskellige nysgerrighed og parathed. Vi har ligeledes flere spil, som er udviklende for den sproglige opmærksomhed.

I legen sker der rigtig meget sproglig udvikling. Det er i legen, at sproget bliver afprøvet, øvet og integreret. Vi er meget opmærksomme på, hvordan det enkelte barn deltager, kommunikerer og anvender sit sprog i lege, i aktiviteter og i sociale sammenhænge.

Krop, sanser og bevægelse

Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø udviklingen af børnenes krop, sanser og bevægelse inden for disse to mål?

Vuggestuen:

Børn lærer verden at kende ved at bruge deres krop og sanser. Derfor er det vigtigste i vores fokus på krop, sanser og bevægelse, at børnene oplever glæden ved at bruge kroppen. Er barnet tryk ved sin krop og kender dens styrke og muligheder, har man et godt fundament at gå ud i verden med. Vi har i Vuggeriet fokus på, at børnenes krop, sanser og bevægelser er i spil hele dagen igennem. Dette både gennem indretningen af rummene - både inde og ude - og de vokseninitierede aktiviteter. Vores indretning giver plads til at børnene kan øve og udforske de mere grovmotoriske færdigheder, som fx at kravle, krybbe, trille, klatre, gå, løbe, hoppe, danse og balancere. I hverdagens liv har vi

fokus på at barnet er en aktiv deltager. Eksempelvis når barnet skal have skiftet ble. Her går barnet med ud på badeværelset, tager sin ble ud af skabet, går hen og kravler op på puslebordet, løfter numsen når bleen skal skiftes, kravler ned fra puslebordet osv.

Vi har også opmærksomhed på de utallige muligheder der er for at få de mere finmotoriske færdigheder stimuleret i hverdagens genkendelige gentagelser. Eksempelvis når vi spiser frokost, hvor barnet på egen hånd eller med en hjælpende hånd åbner madkassen, tager maden ud, spiser enten med fingre eller gaffel og drikker af kop og/eller drikkedunk. Vi har opmærksomhed på, at der både skal være plads til de store og hurtige bevægelser og de rolige stunder. Vi forsøger at skabe rum til rolige stunder, hvor børnene kan ligge på madrasser og putte med puder, få massage med creme o.l.

Vi inddeler dagligt børnene i mindre grupper, da dette giver bedre plads og rum til det enkelte barn kan udfolde, øve og fordybe sig samt indgå i et trygt børnefællesskab. Vi er bevidste om at vi skal gøre en ekstra indsats for at skabe rum til fordybelse og ro, da to af vores grupperum er gennemgangsrum. Når barnet bruger kroppen og sanserne, bearbejder og lagrer barnet indtrykkene. Det giver et erfaringsgrundlag, som bidrager til, hvordan barnet oplever at være i verden. Derfor er det så vigtigt, at børn får lov til at sanse sig frem og derigennem skabe erfaringer på egen krop. I dagligdagen har vi derfor opmærksomhed på at stimulere hele barnets sanseapparat. Vi i Vuggeriet tror på, at udelivet rummer mange muligheder for stimulering af netop sanserne, krop og bevægelse og dertil har en særlig værdi i sig selv. Når vi er ude: - mærker barnet den kolde regn og den varme sol på kinderne, græsset under de bare tæer, den ru bark i håndfladen, den slimede snegl og regnorme mellem fingrene og hudafskrabningen på knæet. - ruller og triller barnet ned af den store bakke på legepladsen og ved lystbådehavnen, hopper ned fra træstubbene, tager en svingom til lyden af musik, og gynger på gyngerne og i hængekøjen i skyggen under træerne. - går barnet tur i den ujævne skovbund, balancere på træstammer, går op ad flisetrappen, kravler ned ad bakkerne og klatrer i den store trolldhassel - dufter barnet sommerregnen, ramsløgene i skovbunden og de friske krydderurter i højbedene - smager barnet de søde skovjordbær, det tørre sand og den frosne is. - hører barnet knitren når der trædes på det frosne græs, fuglene der kvidrer, bien der summer, gravkoen der gasser op og skraldebilen der skramler på vejen - ser barnet efter små dyr i jorden, fugle i horisonten og Ærø færgerne på sundet.

Børnehaven:

Et af vores særlige fokusområder er bevægelse. I børnehaven er der således stort fokus på at skabe et læringsmiljø, hvor børnene får mange muligheder for bevægelse. Vi har Sundhedsstyrelsens anbefalinger for øje, når vi tilrettelægger vores pædagogiske læringsmiljøer omkring krop, sanser og bevægelse. Alle faste ansatte har deltaget i efteruddannelse/temadage i vigtigheden af og mulighederne for at skabe så meget bevægelse for børnene som muligt i løbet af dagen - gennem leg og legende aktiviteter. Alle har redskaber til, hvordan man kan systematisere leg og bevægelse og ændre i legens aspekter og fokus, så den passer til det enkelte barn og børnegruppens behov.

Det kan være et barn, som har brug for at øve sig på balance eller et barn, som har brug for den sociale del i en fangeleg. Det kan være, at nogle er hurtige til at løbe og andre er gode til at lægge puslespil og at disse to aktiviteter så kan kombineres. Vi har et dagligt fokus på legende bevægelse. Vi er opmærksomme på børnenes egne initiativer for bevægelser og forsøger at forfølge og understøtte dem.

De fleste børn har en naturlig lyst til at bevæge sig og gør det gerne - også på måder som de voksne end ikke havde forestillet sig. Vi er opmærksomme på at lade børnene gøre sig mange og forskelligartede erfaringer med krop og sanser. Denne lyst anerkender vi og forsøger at støtte op om, så længe sikkerheden er i orden. Det er særligt vigtigt at være opmærksom på de børn, som ikke af sig selv finder glæde ved bevægelse eller ved at lege udendørs. Her er vi voksne vigtige rollemodeller, og vores inspiration skal tilpasse sig det enkelte barn og hjælpe barnet til deltagelse og fællesskab med kammerater.

Vi har forskelligt materiale, som kan skabe læringsrum, som udfordrer motorikken og skaber bevægelse. Personalet kan en masse lege og aktiviteter på rygraden som kan tilpasses den enkelte børnegruppe og dens behov.

Vi har i personalegruppen en fælles viden om sanse motorik og den sætter vi i spil på mange måder. Samtidig holder vi fokus på, at børn også kan mærke deres egen krop og får erfaringer med at skabe ro og fordybelse omkring f.eks. vejtrækning. Dette fokus og fornemmelse for egen krop opøver vi gennem yogalege, vejtrækningsøvelser og med elementer fra mindfulness. Det kan være massage, fodbad, sansebane, vikingeture (som er en gåtur på bare tæer i vinterskoven med efterfølgende varmt fodbad ved bålet). Vi er opmærksomme på at skabe vokseninitierede bevægelse, hvor vi har fokus på barnets motoriske og sansemæssige udvikling. Herigennem kan vi være understøttende, hvis barnet har særlige udfordringer, som kræver støtte eller eventuelt samarbejde med ergoterapeut eller fysioterapeut.

Fredag er en dag, hvor vi har særlig fokus på bevægelse. Denne dag har vi alle vores røde trøjer på. Når man starter i børnehaven, får man udleveret en rød holdtrøje og det gælder både børn og voksne. Det understreger, at denne dag har særligt fokus på bevægelse og at vi alle sammen tilhører det samme fællesskab. Fredag vil man opleve mange vokseninitierede bevægelsesaktiviteter, men altid med et legende udgangspunkt. Måske er der lavet en motorikbane gennem hele huset. Måske er der en gruppe på strabads-tur over stok og sten med fokus på grovmotorik. Måske er der et hold på stuen, som laver børneyoga og måske er en flok i gang med et trille/rulle/kolbøtte-værksted.

Vores udeområde indbyder til bevægelse og sansestimuli på alle måder. Vi har vores egen skov med sit ujævne terræn, klatretræer og alle muligheder for sansning. Vi har et højt klatrestativ, som udfordrer styrke, mod og balance. Cykler og mooncars, som understøtter fart, koordination og balance. Gynger, vippe, balancebaner, legehuse, sandkasse, trappetrin, bakke, forskelligt slags underlag. Bolde, sværd, skovle og træværksted med save, snitteknive og hammere. Områder til boldleg, mudderpøle og stillelege. Derudover giver vi plads til at gå med bare tæer på hele legepladsen. Som voksne er vi meget bevidste om at sætte disse muligheder i spil i forhold til forskellige igangsatte aktiviteter med forskellige formål, men samtidig giver dette udeområde barnet helt fantastiske muligheder for at udfolde sig og lære at mestre egen krop, få naturlige sanseoplevelser, lege fantasifuldt og bevæge sig naturligt.

Natur, udeliv og science

Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med natur, udeliv og science inden for disse to mål?

Fælles:

Vi lægger stor vægt på at være ude hele året rundt og ser naturen som et primært lærings- og udviklingsrum for børnene. Naturens rammer kan være mere alsidige og fleksible end rammerne indendørs og giver gode muligheder for at udvikle sig både motorisk, sanseligt, sprogligt, personligt og socialt.

Vi tror på, at udeliv giver sunde og raske børn. Udelivet skaber gode muligheder for, at børnene får brugt deres krop på en god og naturlig måde. Naturen er grobund for mange oplevelser og børnene får en god forståelse og respekt for naturen. Børnene får spirende kendskab til årets gang i naturen og oplever på egen krop, at der bl.a. er forskel på vinter og sommer, sol og regn. Børnene oplever en glæde ved at lege i en vandpyt, rulle sig i det høje græs, samle blade og pinde at lege med. Børnene leger med sand og vand og i fællesskab med de voksne sås frø, som vi kan følge i deres spiren, til de bliver til blomster. Der smages og duftes i vores sansehave, som er fyldt med bærbuske og krydderurter.

Derudover graver børnene i jord på jagt efter dyr, hvor vi efterfølgende kan studere og undersøge dyrene i fællesskab. Børnene mærker dem kravle på hænder, fødder og hoved og oplevelserne kan give anledning til en masse spørgsmål fra børnene. Vi følger børnenes initiativer, og holder øje med, hvad de er optagede af og snakker om, hvilke dyr vi har fundet. Vi voksne sætter begreber på f.eks. stor/lille - tyk/tynd - kort/lang - hur-

tig/langsom - hård/blød – glat/ru – våd/tør og sætter dyrene i kategorier som f.eks. edderkopper, biller, larver, dyr med fødder, dyr med vinger og kigger efter øjne, tænder, fødder m.m.

Vuggestuen:

Vuggestuens legeplads er afgrænset fra den store legeplads, hvor børnehavebørnene leger, hvilket gør vores legeplads mere tryk og overskuelig for et lille vuggestuebarn. Vi har en "forside" og "skovside" (ligesom børnehaven har).

Legepladsen ser vi som et vigtigt og meget værdifuldt læringsrum for børnene. Her har vi skabt nogle rammer og muligheder for, at børnene kan lege, udfordres, lære og trives, samt udvikle sig motorisk, sanseligt, sprogligt og socialt. Legepladsen er delt op i forskellige rum med hver deres funktion.

På forsiden mod vandet er legepladsen indrettet i forskellige niveauer og med forskelligt underlag. Vi har en stor terrasse langs med huset som giver en god overgang mellem inde og ude. Det er her vi spiser, og kan flytte "indlivet" med ud.

Nedenfor terrassen har vi bakken, hvor vi kan trille, rutsje og cykle ned ad. Om vinteren bruges bakken ligeledes til at kælke på. Det er også her, vi har sandkasse med legehuse, hvor vi har god mulighed for lege med sand, vand, sten og andre naturmaterialer og det legetøj vi har indbyder til forskellige rollelege. På legepladsen er her gynger til store og små, samt hyggelige områder med buske, hvor man kan gemme sig. Rundt om sandkassen og ved gyngestativet har vi stolper og træstammer, som børnene kan balancere og klatre på. I sansehaven har vi et meget alsidigt miljø, hvor der både er mulighed for at grave efter insekter i højbedene, samt dufte og smage og vande de forskellige afgrøder, som vokser i højbedene. Vi har tilrettelagt haven med forskellige motoriske udfordringer, som træstammer vi kan hoppe og balancere på, trædesten og små bakker. Derudover har vi en redegynge og en vippe, som giver mulighed for at øve og udfordre sig selv, i at kravle op selv og bruge kroppens kræfter til at få gyngen/vippen i bevægelse, samt de store børn, som bruger disse til fantasilege. Vi bruger ligeledes gyngen/vippen til sang eller fortæller historie. De bruges både til at lave hurtige og stille bevægelser, alt efter sangens rytme og tempo.

Ved det store træ har vi et vandsted, hvor der kan hentes vand til vandkanderne, og øver os i at tippe og hælde vandet ud over alle blomster, buske og gummistøvler. Nogle steder på legepladsen er hegnet af en sådan beskaffenhed at vi kan følge med i livet i børnehaven og hilse på søskende og tidligere vuggestue-venner - det giver et naturligt møde og selve lågen skaber en fin overgang til børnehaven.

På skovsiden er der klatreområde, cykelbane, benzinstation og tilhørende butik. Men her er også højt græs som giver anledning til mange sansemæssige oplevelser; her leder vi efter insekter, vi mærker græsset på vores bare hud, det bløde underlag og duften af blomster og græs. Vores nye overdækning er netop færdig, den skal bruges både som sovested men også som naturværksted for de ældste børn. Her kan vi tage en gruppe børn med ud og spise madpakker og lave forskellige aktiviteter.

I vuggeriet tager vi oftest imod de fleste børn på legepladsen. Vi går ud ca. 7.30 (alt efter vejret). På den måde imødekommer vi både børn og forældres behov om en tryk og rolig

aflevering med plads til at sige ordentligt farvel, samt at kunne samtale med personalet om barnets trivsel, udvikling, læring og dannelse. Vi oplever en god morgen og afleverings stund for både børn og familier, når vi er ude på legepladsen om morgenen og klar til at lege/tage imod. Der er også plads til, at personale og forældre kan samtale om barnets trivsel, uden at det virker forstyrrende.

Børnehaven:

Vores børne**HAVE** er et foranderligt læringsrum udenfor, som har et væld af muligheder for arbejdet med natur, udeliv og science. Vi er ude så meget som muligt; det betyder, at vi er ude i al slags vejr og laver så mange ting som muligt ude. Børnene mærker årstidernes skiften og vejrets forskellighed. At være ude i alt slags vejr giver en unik mulighed for, at børnene kan skabe forskellige lege, som påvirkes af vejret. Vores udeområde lægger op til mange forskellige elementer af undersøgelse, hvor vi kan udforske de fire grundelementer; ild, luft, vand og jord, med alle vores sanser. Når det regner er det godt vejr at eksperimentere med mudder af forskellig slags. Man kan lege med vandbaner, både dem børnene selv sætter i gang eller vi kan følge deres initiativ og finde vores særligt fremstillede vandbane frem. Når vinden suser i de store træer og bølgerne på Svendborgsund har hvide skumtoppe og vinden pisker sand i vores ansigter, så mærker man blæsten. Vi har to bålpladser, som bruges ugentligt. Her oplever børnene, at bål kan bruges til madlavning, til varme og til afbrændingsbål. Det bliver tydeligt, at våde pinde giver meget røg, mens grangrene giver en flot knasende lyd, når de brændes af. Vi stiller undersøgelsesudstyr til rådighed, som f.eks. glas med "forstørrelses-låg", gennemsigtige plastikbøtter og andre beholdere, så børnene selv kan samle og undersøge skovens krible-krable-liv. Vi har også naturbøger, som er lette at få lov kigge i. Børns glæde og lyst til at eksperimentere i udelivet er meget afhængig af de voksnes tilgang. Vi er formidlere af viden og muligheder, men også barnets forbillede i forhold til, hvordan vi forholder os til regnvejr, edderkopper, smørblomster m.m.

Det er vigtigt, at vi udviser glæde ved udelivet og det afspejler sig bl.a. i det sprog vi bruger. Vi taler om alt det sjove, vi kan lave i regnvejr, frem for at snakke om møgvejr. Vi har selv passende tøj på og er aktive på legepladsen. Vi har øje for det enkelte barn og dets deltagelse i udelivet. Børn har meget forskellige tilgange til at være ude og det er vigtigt, at vi voksne bruger vores kendskab til det enkelte barn således, at alle børn også oplever trykthed, nærvær og omsorg i naturen og udelivet.

Vi understøtter barnets spirende interesse for science, matematik og systematisering i vores undersøgelser af krible-krable-liv og når vi laver små eksperimenter. Når vi har lavet krible-krable-indsamlinger, arbejder vi med systematiseringer. I forskellige baljer deler vi de dyr op, som vi har fundet. Det kan være vi deler dyrene op i dem med otte ben, dem med seks ben, dem med mange ben, dem uden ben. Eller i helt specifikke arter, f.eks. bænkebidere, løbebiller, skarnbasser, guldbasser, mariehøner, skolopendrer, tusindben etc. Vi laver væddeløb og ser på hurtige og langsomme dyr. Vi eksperimenterer med naturens spisekammer og laver f.eks. brændenældesuppe. Vi laver spil og lege, som giver et særligt blik for en bestemt ting i naturen. Det kan være forskellige gule blomster i et spil naturbingo, hvorefter både børn og voksne får en helt særlig opmærksomhed på alt det der i virkeligheden er gult i vores omgivelser. "Dødedyrskassen" er et godt eksempel på hvordan at vi arbejder med science. Børnene får en forståelse af, hvad der sker med et

levende væsen når det dør og den naturlige proces der igangsættes i form af bestemte dyr/insekter som spiser af det døde dyr. Vi arbejder både med iværksatte aktiviteter med et bestemt formål, men er også i dette læreplanstema meget optaget af at følge og understøtte barnets eget initiativ og nysgerrighed.

Kultur, æstetik og fællesskab

Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Hvordan understøtter vores pædagogiske læringsmiljø, at børnene gør sig erfaringer med kultur, æstetik og fællesskab inden for disse to mål?

Musik til SVEND – musik i dagtilbud. Svendborg byråd har fra 1. januar 2016 valgt at alle børn i 0-5 års alderen tilbydes musik i Svendborgs dagtilbud. Musik styrker børns kreative udvikling, deres sproglige, motoriske og sociale færdigheder. Derudover er musik sjov og glæde, og har, som vi alle ved, en kæmpe værdi i sig selv.

Mange af vores medarbejdere har været/er i gang med/står i kø til at deltage i et kursus mere musik i dagtilbud der ligesom Musik til Svend udbydes af Svendborg musikkursus.

Vuggestuen:

I vuggestuen forsøger vi, at alle børn og voksne skal føle, at de er ligeværdige. Vi er selvfølgelig klar over, at der er et asymmetrisk magtforhold mellem barn og voksen idet, at barnet er afhængig af vores omsorg og vi er opmærksomme på, hvordan vi bruger denne definitions magt. Men vi ser alle børn som unikke individer, som har brug for at blive mødt, set og hørt med forskellige krav og tilgange, for at de kan trives, udvikles, lære og dannes i fællesskabet.

Det er os voksne i vuggestuen som er de primære kulturbærere - og skabere. Vores ønske for kulturen i vuggestuen er, at børn og voksne er omsorgsfulde, hjælpsomme og respekterer hinandens forskelligheder. Vi voksne støtter børnene og giver dem en tryk ramme, hvori de får plads til at øve sig, begå fejl og opleve sejre - dels som en del af gruppen, dels som et individ. Dertil skal alle børn være en del af et fællesskab, hvor børnenes handlinger og intentioner bliver bekræftet og anerkendt.

I forhold til kulturelle udtryksformer og det æstetiske læringsmiljø, har børnene i vuggestuen adgang til forskellige materialer, redskaber, bøger, musikinstrumenter m.m., som kan være med til at udvikle deres skabende kulturelle aktiviteter og finde glæde ved at eksperimentere med forskellige kulturelle udtryksformer, såsom tegning, malerier, musik og bevægelse.

Vi synger bl.a. hver dag til vores samling, men det sker også ofte, at vi i løbet af dagen tilføjer en sang i andre læringsperspektiver, f.eks. på tur i skoven, når vi leder efter dyr, når vi laver frugt, ved bleskift, når vi rydder op m.m.

Derudover har vi i vuggestuen trommer og rasleinstrumenter, som børnene på eget initiativ kan tage frem og spille på. Ligesom de også bruges, når vi laver mere strukturerede rytmikforløb og forskellige sanglege. Børnene hører også musik elektronisk i forbindelse med bevægelseslege og danser ofte til det på eget initiativ.

Med de store børn i vuggestuen fortæller vi de traditionelle eventyr, som f.eks. "de tre bukke bruse", "de tre små grise" og "prinsessen på ærten", hvortil vi har figurer, der understøtter fortællingen. Det er ofte det samme eventyr, der fortælles over en længere periode, så børnene på sigt kan inddrages i fortællingerne. *"Så gik den lille bukke bruse hen over broen" ... Og hvad sagde trolden så?*, henvendt til børnene. På den måde oplever børnene, at de er aktive aktører i eventyrfortællingen. Til de yngste børn taler vi om de "traditionelle børnesange" ved hjælp af billeder, samt vores sangvæg, hvor de kan synges efterfølgende.

I vuggestuen har vi forskellige materialer, f.eks. pensler, maling, karton, farver, naturmaterialer osv, som vi leger og eksperimenterer med. Vi giver børnene mulighed for at være og kunne fordybe sig i en proces, hvor det primært handler om at få en erfaring med de forskellige materialer, uden det skal ende ud i et bestemt produkt. Denne eksperimentering indeholder i høj grad en sanselig stimulering, da vuggestuebørn ofte bliver optaget af følelsen af at have lim eller maling på fingre og hænder.

Børnene skal deltage i, samt tilegne sig viden om den kultur, de er en del af og derigennem få kendskab til vuggestuens traditioner, som f.eks. fødselsdage, fastelavn, jul, påske m.fl. Traditionerne er med til at styrke fællesskabet, til at give os et fælles udgangspunkt, en fælles kultur, og hvor traditionerne integreres i børnene, som en del af den danske kultur.

Vi har ligeledes traditioner, hvor forældrene inviteres med, som f.eks. HYGGE-BYGGE dagen, sensommerfesten med tema, julearrangement, Vuggeriets fødselsdag med mere.

Børnehaven:

I børnehaven har vi mange traditioner i løbet af året. Vi har de højtidsbestemte aktiviteter, som giver mulighed for at skabe fællesskab omkring, hvilken kultur vi alle er en del af. Det er vigtigt, at vi er nysgerrige og opmærksomme på alle børns kulturelle baggrunde. Et eksempel herpå:

"I børnehaven har en gruppe forældre / bedsteforældre forskellige etniske baggrunde f.eks. Kina, Sverige, Jordan og "Bornholm". Her inviterede vi forældre eller

bedsteforældrene til at lave et lille oplæg for børnene til vores formiddagssamling. Det blev nogle meget forskellige og interessante oplæg, hvor vi b.la. lærte, at der ikke er togbaner i Jordan, at vores børnehavekammerat med kinesiske rødder også havde et kinesisk navn som betød "lille tiger", at man klæder sig ud som påskehekse i Sverige og, at man på Bornholm taler en særpræget form for dansk og at der måske bor en trold, som hedder Krøllebølle. Vi var derudover så heldige, at vi fik lov at smage mad fra de forskellige steder. Vi oplevede, at børnene havde mange forskellige og interessante spørgsmål og fik en særlig forståelse for hinanden og hinandens baggrund og familie."

I børnehavens hverdag har vi fokus på musikalske- og kulturelle udtryksformer. Vi bruger sang fra vores fælles sangskat og eventyr som en måde at skabe fællesskab og fælles udgangspunkt for fantasi. Vi ved, at fællessang skaber en følelse af at høre til og giver barnet nye udtryksformer sammen med andre. Vi har transportable højtalere, som vi kan bruge både ude og inde - til at skabe dans og højt humør eller som underlægningsmusik til at skabe en afslappet og fordybet stemning. Vi synger "værs-god" sange inden frokost og "tak for mad" efter. Her danner sangen rammen for måltidet. Vi synger højtids- og årstidssange. Vi synger pjattede sange og vi synger sange om tragiske begivenheder.

Årets højtider bliver fejret med nisser, luciaoptog, fastelavn, påskeæg og påskepynt, mid-sommerfest med krans med bål. Til hver højtid er der ofte tradition for forskellig pynt, som bliver fremstillet med øje for aldersgruppen.

Mange børn oplever en stor glæde ved at fremstille og skabe. Vi understøtter deres initiativ ved at have forskellige materialer som papir, karton, glimmer, forskellige farver, maling og naturmaterialer, som børnene efter alder kan bruge. Vi er her opmærksomme på at skabe læringsmiljøer, aktiviteter og grupper, som giver alle børn mulighed i at deltage i skabende processer. Det kan være i tegne- og kreaværkstedet, men også i træværkstedet og ude i naturen. Vi bruger også naturen som værksted i skabende processer; når vi tager staffeli og vandfarver med i skoven; når børn bruger lang tid på at snitte en pind og koncentrere sig om farveskiftet i pinden eller om, hvor glat pinden kan blive; når der bliver bygget landskaber i sand og vi samler materialer i naturen til forskellige projekter - f.eks. kastanjer, kogler, skaller på stranden m.m.

Vi søger og deltager i forskellige former for kulturelle tilbud. Det kan være ture i biografen, i teater, på museer, på bibliotek og andre tilbud. Vi deltager også i forskellige kreative projekter. I børnehaven forsøger vi gennem forskellige kulturelle oplevelser, skabende processer og højtidernes fornemmelser af tradition og fællesskab, at skabe forståelse og forbindelser til børnenes egen nære verden, men også til den verden, som omgiver dem.

Evalueringskultur

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur, som udvikler og kvalificerer vores pædagogiske læringsmiljø?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at skabe en evalueringskultur, som er relevant for praksis. Evalueringspraksissen i hverdagen afspejles ved brug af forskellige evalueringsredskaber- og former, som sker løbende og sætter lys på de små ting i hverdagen i form af selvrefleksion og justering af handling – både hos den enkelte og i professionelle læringsfællesskaber – sammen med interne og eksterne samarbejdspartnere.

Evalueringskultur giver os en viden om, hvornår og hvordan vi lykkes med vores læringsmiljøer, pædagogik og faglighed, samt årsagsbestemte faktorer til det.

Vi indgår alle i et kollektivt arbejdsfællesskab, hvor vi har et fælles ansvar for hvert barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Derudover indgår vi i et refleksivt samarbejde, hvor vi sammen tager udgangspunkt i observationer, data, teori og erfaringer, og her bliver vi undrende og nysgerrige på vores læringsmiljøer og skaber derved et refleksivt fællesskab.

I vores børnehus er nøgleordet for vores evalueringskultur; **systematik**.

Vi arbejder systematisk med struktur-skemaer i hele huset, hvor vi hver uge inddeler børn og voksne i grupper og derefter tilrettelægger lege og aktiviteter med udgangspunkt i det enkelte barn, børnegruppen, den styrkede pædagogiske læreplan, og endvidere tager højde for den enkelte børnegruppens alder, interesser og forskellige udviklingsstadier. Denne måde at arbejde på skaber ro og overblik for alle, når der er en fast plan for, hvor man skal være henne, hvad der skal laves og med hvem.

Vi har et tæt samarbejde på tværs af stuerne og i hele børnehuset.

Vores hverdag med børnene reflekteres og evalueres løbende på stuemøder. Her drøftes om der er tiltag, der kræver justeringer for, at vi bliver endnu bedre i tilrettelæggelsen og

gennemførelsen af de pædagogiske læringsmiljøer, der tilgodeser alle børn og deres trivsel, læring, udvikling og dannelse. Vi kan tilrettelægge og udarbejde særlige forløb over situationer, som vi ønsker et særligt fokus på over en længere periode.

To gange om året har vi valgt at benytte FOKUS-trivselsvurderinger for alle børn. Først udarbejdes det enkeltvis, herefter drøfter pædagogerne gruppevis hvert enkelt barns trivsel, læring, udvikling og dannelse. Ligeledes er der mulighed for, at få øje på, hvorvidt de pædagogiske læringsmiljøer passer til den enkelte børnegruppe eller om der er behov for ændringer eller tilpasninger. Ud fra dette laves der noter og handleplaner. Disse udmøntes bl.a. i hvordan vi strukturerer hverdagen, hvilke grupper der sættes sammen, hvilke aktiviteter der tilbydes - altid med fokus på børnenes potentialer og udviklingsmuligheder. Dette arbejde bliver løbende evalueret og justeret på stue- og personalemøder.

I forbindelse med udarbejdelsen af trivselsvurderingerne, kan det blive relevant at afholde en samtale med forældrene om barnets trivsel og udvikling. Samtalen tager udgangspunkt i vækstmodellen. Denne model er meget brugbar til at skabe en positiv og handlingsorienteret dialog mellem forældre, pædagog og evt. eksterne samarbejdspartnere.

Ved behov er der i Svendborg Kommune mulighed for sparringsmøder med PPR, hvor vi kan hente sparring og rådgivning fra tværprofessionelle faggrupper, som psykolog, fysioterapeut, ergoterapeut og lokopæd, hvis vi har nogle udfordringer, dilemmaer eller bekymringer til en børnegruppe eller enkelte børn.

Vi kan også anmode om hjælp fra det kommunale kompetenceteam. I dette samarbejdsforløb sker der ligeledes en løbende systematisk evaluering, som bliver synliggjort gennem møder med forældre og personale.

Evaluerings af den pædagogiske praksis foregår med udgangspunkt i det enkelte barn og dets trivsel, læring, udvikling og dannelse. Sideløbende hermed arbejder vi med evaluering med udgangspunkt i vores læringsmiljøer og tiltag. Til disse evalueringer bruger vi metoder fra aktionslæring og læringsledelse.

Vi har erfaring med aktionslæring, der har til formål at skabe fokus på noget man gerne vil ændre eller forbedre i sin pædagogiske praksis. Det kan f.eks. være, at der ønskes et øget fokus på selvhjulpenhed i garderoben som et læringsmiljø, for derigennem at finde frem til, hvordan denne praksis kan kvalificeres og forbedres. På denne måde bliver dialogsspørgsmål fra KIDS rapporten også bearbejdet og evalueret.

I den første periode af et aktionslæringsforløb foretages en lang række observationer over, hvordan det er på nuværende tidspunkt, samt indsamling af relevant teori. I anden del af forløbet analyseres der på det indsamlede observationsmateriale samt teori, og derefter findes der frem til en række tiltag, som skal afprøves og observeres på over en periode. Alle observationer, teorier, analyser m.m. skrives ind i et aktionslæringsskema, som løbende justeres. Denne del af forløbet gentages indtil der er fundet frem til, hvilke tiltag, der fungerer bedst og dermed skal implementeres i læringsmiljøet. Arbejdet med aktionslærings skemaer giver mulighed for at evaluere på pædagogiske læringsmiljøer over længere tid. Det er en dybdegående og krævende proces, som giver et blik på læringsmiljøet og hvorvidt dette indeholder og understøtter de mål, som vi havde sat os i starten af forløbet. Aktionslæring er en ud af flere metoder, som vi bruger til at vurdere og evaluere kvaliteten af et læringsmiljø.

Gennem vores arbejde med læringsledelse blev vi introduceret for brugen af sammenhængscirklen. Denne model giver os mulighed for at kigge på et ønske om forandring og vejen derhen. Vi starter med at kigge efter opretholdende faktorer i og omkring den udvalgte udfordring eller problemstilling. "*Hvorfor mon denne udfordring er tilstede?*", "*Hvad kan være årsag til denne udfordring?*". Herefter kigges der på de opretholdende faktorer ud fra tre forskellige perspektiver; *individperspektivet, det kontekstuelle perspektiv og aktørperspektivet*. Herefter laves der handlingsmuligheder og tiltag som beskrives i en SMITTE-model. Når metoden gentagne gange bruges og der bringes tidligere dialogark frem til sammenligning så har vi en god mulighed for at styrke evalueringskulturen. Her kan vi få øje på forandringer siden sidst, samt blive bevidste om, hvilke tiltag, som førte os hen til vores ønskede forandring.

Når vi systematisk og i fællesskab anvender de forskellige analyse - og evalueringsværktøjer, giver det os mulighed for at have fokus på *sammenhænge* mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Evalueringskulturen styrker personalets viden og læring om børns læring. Således understøttes fagligheden, som kan bringe os op i helikopterperspektivet, for at se sammenhængen i vores pædagogiske praksis med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at evaluering skal foregå på to spor; nemlig den pædagogiske praksis, som indeholder læringsmiljøer, børnefællesskaber og arbejdet med læreplanstemaer. Men også den mere personlige evaluering, samt udvikling, som ligger hos hver enkelt pædagog. Det er vigtigt for pædagoger at være bevidste om egen refleksion over egen praksis. Disse refleksioner kan deles med kollegaer og leder og blive en vigtig del af pædagogens udvikling. Her er udviklingssamtaler med f.eks. leder for den enkelte (MUS) og fælles samtaler for samarbejde og fælles udvikling (GRUS), en metode for at sikre en evaluering og udvikling for personalet.

Endvidere har vi i hele huset skabt en kultur blandt personalet, hvor der er gjort plads til at stille undrende spørgsmål til hinanden om praksis, samt at hente sparring hos hinanden, for hele tiden at kunne reflektere og forbedre sin egen pædagogiske praksis.

Vi har i 2025 og 2026 evalueret vores værdier. Gennem fælles refleksion og i små arbejdsgrupper har vi justeret vores værdier og fortalt mange praksis historier om hvordan vores værdier kommer til udtryk og bliver omsat til praksis. Vores fælles værdier som vi alle er en del af og med den ordlyd som vi alle har en del i indeholder det vi står på som fundament og bringer det "Det selvejende element" i spil.

Hvordan dokumenterer vi løbende vores pædagogiske arbejde, herunder sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og de tolv pædagogiske mål?

I Svendborg Kommune lægges der vægt på at bruge forskellige tilgange og metoder, der løbende kan dokumentere arbejdet og sammenhængen.

Fælles for vuggestuen og børnehaven er, at vi dokumenterer vores arbejde gennem aktionslæringsskemaer, dialoger, referater, SMITTE-modeller, samt mundtlige fortællinger/overleveringer til forældre dagligt.

På Aula dokumenterer vi med foto, fortællinger og nyheder, herunder hvordan vi i praksis arbejder med de pædagogiske mål, læringsmiljøer og læreplanstemaer. Vi er i vores kommunikation med forældre på Aula opmærksomme på at få skabt en sammenhæng mellem aktivitet, den pædagogiske tanke og det udvalgte læreplanstema.

Til forældremøder har vi benyttet power point fra kommunens pædagogiske konsulent for at give et overblik over og en sammenhæng via en tur i "det pædagogiske maskinrum". Dette er modtaget meget positivt.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan, som skal foretages mindst hver andet år?

I Svendborg Kommune benytter dagtilbuddene en evalueringsskabelon, som rummer de lovmæssige forpligtelser til den evaluering, der skal foretages mindst hvert andet år. Evalueringen offentliggøres sammen med den pædagogiske læreplan på dagtilbuddenes hjemmeside.

Den styrkede læreplan skal være et dynamisk dokument. Det er vigtigt, at den afspejler den pædagogiske praksis her hos os, samtidig med, at den giver fælles retning. Det er vigtigt, at alle personaler samt bestyrelsen har ejerskab til læreplanen og arbejder herudfra. Derfor må både en løbende evaluering og en større systematisk evaluering finde sted.